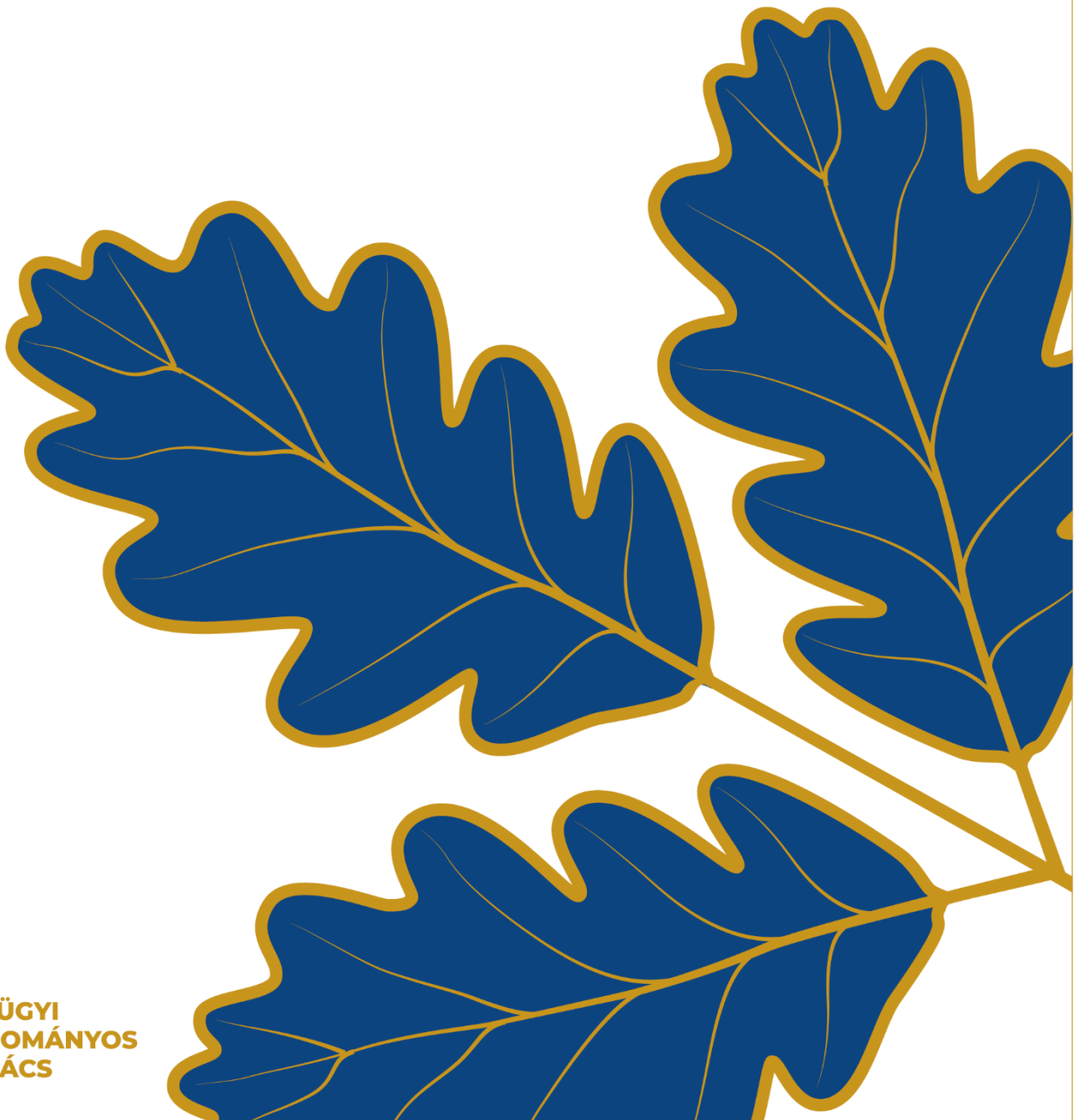

IX. évfolyam 2025/2. szám

RENDVÉDELEM

B U D A P E S T

– 2025 –

A BELÜGYI TUDOMÁNYOS TANÁCS

ONLINE FOLYÓIRATA

IMPRESSZUM

KIADJA:

Belügyminisztérium

FELELŐS KIADÓ:

Dr. Felkai László közigazgatási államtitkár, Belügyi Tudományos Tanács, elnök

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. Sabjanics István ny. r. dandártábornok, Belügyi Tudományos Tanács, ügyvezető alelnök

KIADÓ:

Cím: 2090 Remeteszőlős, Nagykovácsi út 3.

Postacím: 1903 Budapest, Pf. 314.

E-mail: titkar@bm-tt.hu

Telefon: +36 26 795 911, BM: 24-592

Fax: +36 26 795 919, BM: 24-650

HU ISSN 2560-2349

A publikációk szakmai tartalmaért kizárólag a szerző(k) felel(nek).

Tartalom

Szerkesztői előszó	I
Bojtos Zoltán – Nagy Rudolf: Maradék kockázat értékelése teljesítményalapú tűzvédelmi tervezés során	2
Csikai Adél: A társadalmi innováció szerepe a felzárkózó településeken a Sellyei járásban.....	13
Ferenczi Gábor – Sütő Éva: “Spoken Security”: The Linguistic and Visual Construction of Security in Hungarian Tourism Communication.....	28
Szerzők	35

Szerkesztői előszó

A Rendvédelem folyóirat XIV. évfolyam 2025./II. számába több területről, speciális témakörökben érkeztek kéziratok.

Bojtos Zoltán és Nagy Rudolf *Maradék kockázat értékelése teljesítményalapú tűzvédelmi tervezés során* címmel közölt írásában az építésügyi tűzvédelmi tervezés biztonsági és kockázatértékelési aspektusát mutatja be, a mérnöki módszerek eszköztárának bővítésére fókuszálva. Mint írják: a mérnöki gyakorlat eszköztárát tekintve épít a biztonság tudományban ismert kockázatelemzés metodológiájára és különösen a teljesítményalapú tervezési módszer próbatervei adta maradék kockázatok számszerűsítésére. A tanulmány célja annak bemutatása, hogy a próbatervekhez rendelt kockázatsökkentő védelmi intézkedések esetén feltárhatóvá váljon, milyen mértékben csökkenthető elfogadható szintre a számszerűsíthető maradék kockázat. A szerzőpáros egy empirikus vizsgálat elemzése során rámutat arra, hogy ha a biztonság tudomány részeként fejleszhetőnek tekintjük a tűzvédelmi tervezést, akkor milyen mérnöki módszerek és/vagy integrált rendszerek kínálkoznak az eszköztárak bővítésére.

Csikai Adél a Belügyminisztérium közigazgatási államtitkára, a Belügyi Tudományos Tanács elnöke által, a Belügyminisztériumot érintő közszolgálati témában doktorandusz, abszolutóriumot szerzett és doktorjelölt kutatók számára meghirdetett gyakornoki program egyik résztvevője, aki a 2024. év szeptemberétől a 2025. év februárjáig tartó időszakra vonatkozó gyakornoki kutatási tevékenységének rövid összefoglalását ismerteti *A társadalmi innováció szerepe a felzárkózó településeken a Sellyei járásban* címmel. A hátrányos helyzetű térségekben, így a Sellyei járásban is több forrásból valósul meg valamilyen komplex felzárkózást célzó program (pl. Magyar Falu Program, Felzárkózó Települések program). A tanulmány a társadalmi innováció szerepének elemzésére irányul a Sellyei járás két településének, Adorjás és Piskó összehasonlító vizsgálata révén.

Ferenczi Gábor és Sütő Éva angol nyelvű tanulmányában a biztonság nyelvi és vizuális konstrukcióját vizsgálja a magyar turisztikai kommunikációban, melynek a „beszélt biztonság” elnevezést adták. Ezen fogalmon keresztül – mely egyrészt retorikai fordulat, másrészt strukturális kommunikációs mechanizmus –, az elméleti háttér bemutatását követően négy turisztikai portál

(Balaton.hu, Budapestinfo.hu, CsodasMagyarország.hu, HelloHungary.hu) elemzésének segítségével vizsgálják, hogy a magyar turisztikai kommunikációban a biztonság adott, mérhető állapotként jelenik-e meg vagy konstruálódik nyelvi és vizuális gyakorlatok összjátékaként. A tanulmány kitér arra, hogyan jelenik meg a turizmusban a mindennapi biztonság megteremtése, elemzi a nyelvi és képi eszközök összjátékát, valamint vizsgálja, milyen módon tekinthető a többnyelvűség a biztonságot támogató háttérrendszernek.

Dr. Sabjanics István ny. r. dandártábornok
felelős szerkesztő

Maradék kockázat értékelése teljesítményalapú tűzvédelmi tervezés során

Residual risk assessment during performance-based fire safety design

DOI: [HTTPS://DOI.ORG/10.53793/RV.2025.2.1](https://doi.org/10.53793/RV.2025.2.1)

Absztrakt

Építésügyi tűzvédelmi tervezéskor szembesülhetünk azzal, hogy az előíró szabályozásunk szerint a kockázatokat kategorikusan, de nem mennyiségileg határozzuk meg. Még kevesebb lehetősége van a tervezőknek „csak” a jogszabályok szabta kereteken belül hitelt érdemlően értékelni a lehetséges veszélyek bekövetkezési esélyeit, hatásait, valamint azok súlyosságát. Azonban a szabályozás megengedi a mérnöki módszerekkel történő tervezést. A mai mérnöki gyakorlatban felértékelődik ennek szerepe. Jelen írás fókuszában is ez a megközelítés áll: eszközrendszerét tekintve épít a biztonságstudományban ismert kockázatelemzés metodológiájára és különösen a teljesítményalapú tervezési módszer próbatervei adta maradék kockázatok számszerűsítésére. Célja, hogy a próbatervekhez rendelt kockázatsökkentő védelmi intézkedések esetén feltárhatóvá váljon, milyen mértékben csökkenthető elfogadható szintre a számszerűsíthető maradék kockázat.

KULCSSZAVAK: TŰZVÉDELEMI TERVEZÉS, KOCKÁZATÉRTÉKELÉS, ELŐÍRÓ SZABÁLYOZÁS, TELJESÍTMÉNYALAPÚ TERVEZÉS

Abstract

When designing fire protection, we may be faced with the fact that our prescriptive regulations, our define risks categorically, but not quantitatively. Even less is it possible for planners to 'only' assess the probability of occurrence, the impact and the severity of potential hazards in a credible manner within the limits of the legislation. However, the legislation does allow for design by engineering methods. Indeed, its role in engineering practice today is becoming increasingly important. Therefore, this approach dominates the focus of this paper. In its toolbox, it builds on the known methodology of risk analysis in safety science and, in particular on the quantification of residual risks given by the test designs of the performance-based design method. It also aims at identifying the extent to which the quantifiable residual risk can be reduced to an acceptable level in the case of risk mitigation protection measures assigned to the test designs.

KEYWORDS: FIRE SAFETY PLANNING, RISK ASSESSMENT, PRESCRIPTIVE REGULATION, PERFORMANCE-BASED

Bevezetés

A többször módosított 54/2014. (XII.5.) BM rendelet, az Országos Tűzvédelmi Szabályzat lehetőséget ad a tűzvédelmi tervezőknek az úgynevezett mérnöki módszerekkel történő tervezésre és ezek eredménye szerinti megfelelések igazolására is. Ennek ellenére például a teljesítményalapú tervezés (a továbbiakban: TAT) alkalmazása a komplex vagy integrált védelmi megoldások tervezése területén még nem terjedt el mint mérnöki módszer. Viszont egyre nagyobb figyelmet kap világszerte, mert alkalmas a rugalmasabb és a biztonsági szempontokat hatékonyabban figyelembe vevő tervezői

megoldások kialakítására. Magyarországon azonban a TAT alkalmazása még inkább gyerekcipőben jár a tűzvédelem területén, ahol részben a tervek, tervfejezetek egy részét mérnöki végzettséggel nem rendelkező tűzvédelmi szakértők készítik, részben a tervezői szakma is 99%-ban az előíró (preskriptív) szabályozást használja, esetenként „másolja”. Tovább árnyalja a képet a következő megállapítás. Az előzőek szerint így tűzvédelmi terveink (tűzvédelmi műszaki leírás, tűzvédelmi tervfejezet) készítésekor ugyan megfelelünk az előíró szabályozásnak, de nincs arra

„kényszerítő külső ok”, hogy foglalkozunk a maradék kockázattal. Ebből pedig az következik, hogy elveszítjük a mérhető biztonság egy részét. Ha az előírás esetleg túlzó, akkor nem tudunk gazdaságosan, környezettudatosan tervezni. Ha pedig a mérnöki módszerekkel mérhető kockázathoz képest megengedő a preskriptív út, akkor nem vesszük figyelembe a veszély bekövetkezésének minden kockázatát (Bojtos 2023). Az integrált védelmi rendszerek s védelmi környezet tervezése során már az integráció mértéke megállapításának is tervezői feladatnak kellene lennie. Leginkább akkor igazolható ez az állítás, ha az integrálhatóságnak nem csak a mértékét, hanem annak szükségességét is mérhető mérnöki módszerekkel vagyunk képesek megalapozni. Ez a fajta tervezési folyamat leírható a TAT módszerével. E módszer kidolgozását és a tűzvédelmi tervezés során való használhatóságát kívánjuk kutatásunk horizontjaként kitűzni.

Kutatási háttér és relevancia

A biztonságtechnika területén végzett tervezési tevékenység gyakorlata együtt jár azzal, hogy a veszélyeket és a veszélyek bekövetkezésének kockázatát értékeljük – elvégezzük a kockázatértékelést, meghatározzuk az elfogadható maradék kockázatot. A felállított prekonceptió szerint a biztonságstudomány értelmezési tartományán belül megjelenő védelmi feladataink esetében további célunk lehet a kialakítandó – legyen ez szervezési, technikai vagy biztonsági – rendszabály vagy rendszer komplexitásának elemzése. Ez utóbbit annak érdekében kell elvégeznünk, hogy az új rendszerünk csak oly mértékig legyen bonyolult, hogy azt a felhasználók még képesek legyenek átlátni, használni. A műszaki fejlődés folyamatos voltára való tekintettel általános érvényű a megállapítás, hogy akkor van szükség a paradigmaváltásra, ha a szerkezet vagy eljárás bonyolultsági foka eléri vagy meghaladja az ember belátóképességét.

Számos olyan biztonságtechnikai és ahhoz kapcsolódó biztonságsszervezési példát tudunk bemutatni, amikor egy komplex veszélyforrás felügyelete, érzékelése vagy a veszély bekövetkezése esetén az ahhoz tartozó beavatkozó intézkedéshez kerültek kidolgozásra eszközök vagy szabályok, akár a törvényi szabályozás szintjein is. Így van ez a biztonságstudomány egyik részterületén, a tűzvédelemben is.

Az előzetes feltevés vizsgálati tárgyává az építésügyi tűzvédelmi tervezést jelöltük ki. Ezt a tervezési tevékenységet nem célszerű részleteiben vizsgálni. Sokkal inkább arra kell fókuszálni, hogy abban a

hatósági engedélyezési környezetben, amelyben a TUÉ¹ vagy szakértői jogosultsággal rendelkező tervezők dolgoznak, mennyi maradék kockázatot rejthet az előíró szabályozási környezet alkalmazása. De vajon tényleg a biztonságstudomány része a tűzvédelem, ha nem diszciplináris, hanem preskriptíven reguláris környezetben gondolkodunk róla? Igaz az, hogy a tűzvédelmi tervezés és a hatósági engedélyezés során van relevanciája annak, hogy mérjük a maradék kockázatot? Valós biztonságot tervezünk, vagy csupán a szabályokhoz igazítjuk szubjektív biztonságérzetünket? Véleményünk szerint ezek azok a kérdések, amelyekre, ha megtaláljuk a válaszokat, akkor hozzá tudunk járulni a tűzvédelmi tervezés fejlődéséhez.

Adatgyűjtés

Az esettanulmány a felhasznált adatbázis segítségével pontosan megvilágítja, hogy miként hasznosíthatók a tűzvédelemben a mérnöki módszerek. Ehhez másodlagos forrásul szolgáltak az itt leírt óvodai környezet tűzvédelmét befolyásoló tényezők szerepét feldolgozó külföldi és hazai irodalmi források.

Empirikus vizsgálat és annak létesítési vonatkozásai

A tesztkörnyezetként választott vidéki kisváros négycsoportos óvodájának átalakításához kötődő eljárási folyamat fő elemeiben a megszokott eljárásrend alapvetéseire támaszkodott, amely átfogó képet adott az eljárásban érintett valamennyi tényezőről. A szabályrendszer érvényesítése keretein belül megfogalmazódó követelmények és a tapasztaltak korrelációja a következőképpen alakult. Az eredetileg két, különálló épületből álló óvoda épületeit egy folyosóval összekötötték. A létesítéskor a kisebb épület szolgálati lakásként került létrehozásra és a nagyobb épület látta el az óvodai funkciót. A szolgálati lakásból csoportszobát, öltözőt, mosdót, folyosót és kazánházat alakítottak ki, majd ezeket építményszerkezetekkel körülhatárolt összekötő folyosóval kötötték össze a főépülettel. Ezeknek az átalakításoknak a tűzvédelmi megfelelőségét a hatóság felé nem igazolták. A dilemmákat kiváltó, egyeztetések nélküli átalakítás a hatályos OTSZ (Országos Tűzvédelmi Szabályzat) előírásainak mérlegelése nélkül történt. Az új helyiség kialakításával az épület tűzszakasz-alapterülete 500 m² fölé növekedett, tűzterjedés elleni védelemmel nem lett ellátva, továbbá a felhasznált építményszerkezet tűzvédelmi osztálya, illetve tűzállósági teljesítménye sem került igazolásra teljeskörűen, amely így az eljárásban is kiesett a hatóság látóköréből.

¹ TUÉ: építésügyi tűzvédelmi tervező

A későbbiekben az óvoda vezetése tűzvédelmi tervezővel elkészített tűzvédelmi szakvéleménnyel igazolta a létesített összekötő folyosónak és a szolgálati lakásból kialakított csoportszobának a vonatkozó tűzvédelmi előírások szerinti megfeleltetését. Mivel az épület alapterülete 500 m² fölé növekedett, így a tűzvédelmi tervező részéről azonnal felvetődött, hogy tűzjelző berendezés létesítése szükséges,² azonban ezt az eljáró szerv részéről ez esetben indokolatlannak vélték.

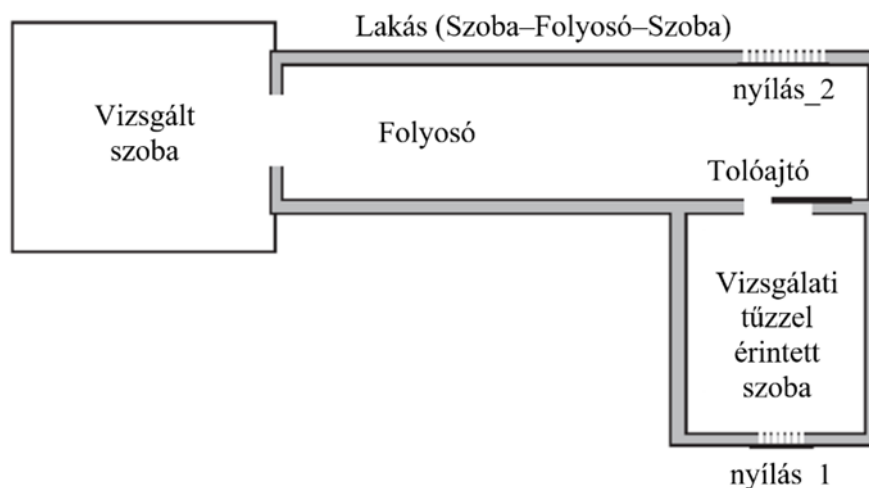
Szakirodalmi háttér

A szakirodalmi elemzés eredménye bázispontnak tekinthető a külföldi és hazai tűzvédelmi tervezési módszerek összehasonlításában. Ez lehetőséget biztosít arra is, hogy szakági viszonyokat helyezhessünk el a tűzvédelem tágabb nemzetközi dimenzióiban. Elengedhetetlen láttatni, hogyan illeszkednek más országok gyakorlatába a preskriptív szabályok és azok alkalmazhatósága a mérnöki módszerek viszonylatában. Ezen keresztül képet kapunk, hol tart a TAT a tűzvédelemben. A szakirodalom feldolgozása során azt tapasztaljuk, hogy a tűzvédelmi tervezés egyik stratégiai irányaként jelen van a TAT.

A leíró szabályok és bizonyos paraméterek alapján hasonló esetekre meghatározott, előíró tűzállósági teljesítményjellemzők helyett úgynevezett helyzetelemzések végezhetők. Egy-egy épület tervezésekor különböző – helyzetelemzések közül levezethető – tüzeseti scenáriókra lehet próbaterveket készíteni. Majd a különböző tűzvédelmi stratégiák szerint kidolgozott rendszertervezési alternatívák és az azokhoz tartozó kockázatértékelések alapján tudjuk ütköztetni a számszerűsített, maradék kockázatot. Rosenbaum (2004) szerint a legfőbb különbséget a preskriptív előírások szerint tervezett rendszerrel való összehasonlítás lesz képes megmutatni.

Külföldi irodalom feldolgozott témakörei

Campbell (2017) tanulmányában az Amerikai Egyesült Államok oktatási-nevelési intézményeiben bekövetkezett, építményszerkezeteket érintő tüzeseti statisztikákat elemezte, amely az általunk vizsgált esettel bizonyos analógiát mutat, ezt vázoltuk az 1. sz. ábrán.

1. sz. ábra: A kísérleti helyiségek kapcsolata

Forrás: Purser 2002, pp. 352.

A beszámolót a Nemzeti Tűzvédelmi Szövetség (NFPA) tette közzé *Structure Fires in Educational Properties* címmel. Az adatok alapján látható, hogy az Egyesült Államokban 2011 és 2015 között az oktatási és nevelési intézményeket érintő, évenkénti 3430 épülettűzből 200 db óvodai tüzeset volt, amely az összes esetnek 6%-a. Másként megfogalmazva: a vizsgált időszak éves átlagában az oktatási és nevelési intézményeket érintő tüzesetből minden 17. valamely óvodában következett

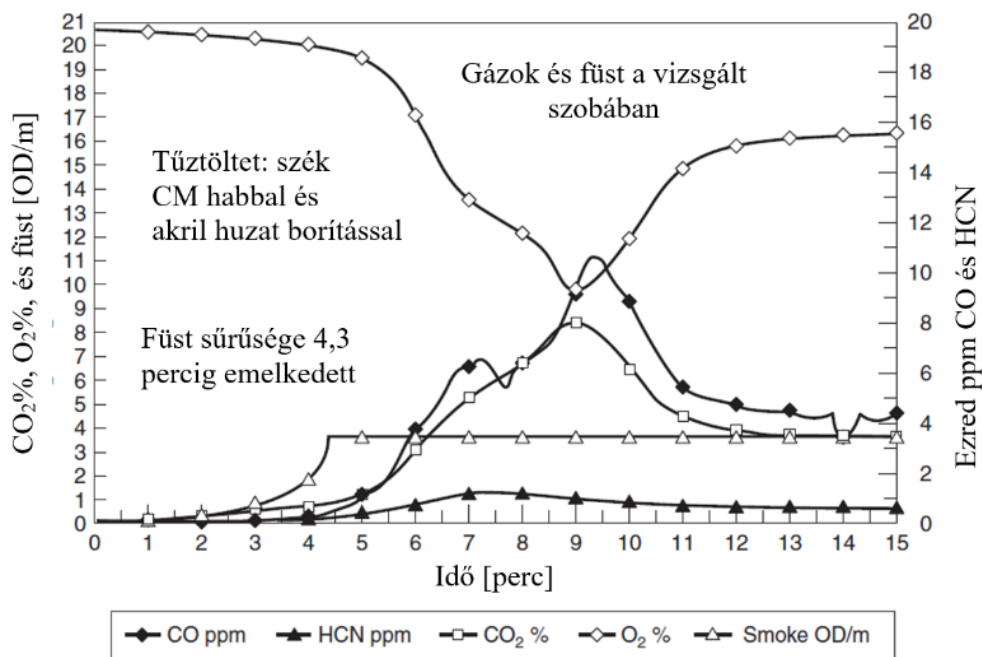
² „Az épületben az 54/2014. (XII.5.) BM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról 154. § (1) bekezdés a)

be. Az épülettűzek 38%-a a főzőberendezéseket érintette, továbbá ezen esetek a civilek sérüléseinek 14%-át, a közvetlen anyagi károk 3%-át okozták. A vizsgált óvodában az összekötő folyosó mérete és a csoportszoba elszigeteltsége összefüggést mutat a kismértékű tűz növekedésének veszélyeivel. Az *SFPE Handbook of Fire Protection Engineering* harmadik kiadásában található az a tudományosan megalapozott és valós méretű tüzesetek mérési eredményeit bemutató fejezet, amely

pontjához tartozó 14. mellékletben foglalt táblázat alapján tűzjelző berendezés létesítése előírás.”

a kismértékű tűz növekedésének veszélyeivel foglalkozik (Purser et al. 2002). A szerző tanulmányában a zárt helyiségben keletkezett tüzek veszélyessége szempontjából bemutatja, hogy bár az oxigénvezérelt tűzfejlődés során a parázsló vagy a lángoló tűz gyorsan képes 14% alá csökkenteni a rendelkezésre álló oxigént, de ezzel párhuzamosan rendkívül jelentős mértékű lesz a mérgező füstgázok fejlődése. A 2. sz. ábra a mérgező füstgázok fejlődésének mértékét mutatja be az idő

függvényében. Azzal, hogy az oxigénkoncentráció lecsökken egy perc múlva, az égés is tökéletlenné válik és így sűrű, szénben gazdag füstöt fog termelni szén-monoxiddal és további mérgező gázokkal. Mindezek után a helyiség oxigénkoncentrációjának csökkenése önmagában halálos mértékű lehet. Az ilyen kis tüzeknél is rendkívül jelentős a tűzjellemzők korai érzékelése és tűzjelzése, ugyanis ez nagymértékben növelheti a menekülés valószínűségét és ezáltal a túlélés esélyét.

2. sz. ábra: A szén-monoxid, szénhidrogén, szén-dioxid, oxigén és füst koncentrációjának változása az idő függvényében

Forrás: Purser 2002, pp. 353.

Chia (2021) Szingapúr tervezési előírásait mutatja be. Az óvodások biztonságát az építészet egyéb szempontjaival egyenrangúként említi, hasonlóan a belső és külső terek funkcionális és esztétikai szempontjaihoz. Az óvodatervezés egyik fő tényezőjének tartják, hogy a gyermekek ellátására szolgáló terek nagyságának méretezése is a gyermekek biztonságát szolgálja. A biztonsági rendszerek és berendezések széles skáláját kötelező telepíteni mind az iskolákban, mind pedig az óvodákban. Különösen igaz ez az aktív tűzvédelmi rendszerekre. Szingapúrban a tűzvédelem tervezésében a helyigény ugyanolyan fontosságú, mint az aktív s passzív rendszerek, ill. a kiürítés. Kötelező szabály, hogy óvodai csoportszoba csak közvetlenül a szabadterbe vezető nyílászáróval, azaz a földszinten létesíthető. Az óvodai biztonság másik alapelve a létesítmény fajlagos helyigénye, amelynek személyenként legalább 20 négyzetméternek kell lennie. Az óvodások egy része – mintegy 30%-a – az ebéd után következő, úgynevezett alattási időszakban az

óvónői tapasztalatok szerint csak nagyon nehezen ébreszthető. Ha csak egy is van a csoportban a gyermekek közül, egy menekítési helyzetben ők egyedül lekötnék egy felnőttet. McConnell–Leeming–Dwyer (1996) tanulmánya rámutat, hogy az 5 évesnél fiatalabb kisgyermekek tüzeseti halálozási valószínűsége közel 250 %-os az egyéb korcsoportokhoz képest. A *Kid Safe* elnevezésű kutatási program során tíz óvodában 443 főnyi 3–5 éves korú gyermeket vontak be a vizsgálatba. Hat óvodában a gyerekek 18 héten keresztül kaptak tűzvédelmi felkészítést. Négy másik központban a gyermekek egyelőre nem kaptak felkészítést, ők alkották a kontrollcsoportot. A vizsgálat kezdetén mind a tíz óvodában bemeneti mérést végeztek a tűzvédelmi ismeretekről a bevont óvodások körében, majd a felkészítést követően ugyanazt a tesztet ismételték meg minden gyermeknél. Valamennyi érintett – 3, 4 és 5 éves – korcsoportban a felkészítésbe bevont gyermekek szignifikánsan nagyobb tudásgyarapodást mutattak a bemeneti méréshez képest, mint a kontrollcsoporthoz

tartozó óvodások. Az előzetes várakozásokkal ellentétben a 3 évesek korcsoportjában következett be a legnagyobb mértékű ismeretnövekedés. Álláspontunk szerint e kutatási eredmények is közvetlenül rámutatnak arra, hogy az óvodáskorú gyermekek tűzvédelmi felkészítése kiemelten fontos az óvodai tűzvédelem szervezése során. A fenti kutatók tudományos eredménye arra is felhívja a figyelmet, hogy a menekülési képességek fejlesztése már óvodás korban a korosztályhoz igazodó módszertan segítségével készségi szintre fejleszthető.

Kholshevnikov–Samoshin–Parfenenko (2023) az óvodás és iskolás gyermekek intézményeinek kiürítési gyakorlatait vizsgálták. A kutatók – a kérdőíves kikérdeztől az esettanulmányokon át a videóanalízisig – a tudományos adatgyűjtő módszerek széles palettáját vonultatták fel annak érdekében, hogy a valósághoz a lehető legközelebb eső eredményekhez jussanak. Munkájukban feltárták, hogy részben a nagy, esetenként tömeges létszám, részben a menekítő személyek tűzvédelmi szempontból való gyenge felkészültségének együttese okozza jellemzően azt, hogy az óvodás- és iskoláskorú gyermekek halálos áldozatokká válnak a különféle tüzesetekben. A tanulmányból kiderült, hogy a vizsgált intézményekben a kiürítéshez rendelkezésre álló időnek akár 90%-át is elvesztegethetik még a valódi kiürítés megkezdése előtt. A válaszadók 66,9%-a szerint ennek az az oka, hogy a tűz esetén meghozandó intézkedések nem a jogszabályokban meghatározottak szerint történnek. Megállapították továbbá, hogy a 3 és 5 év közötti gyermekeknek jellemzően alacsony a mozgási sebességük a lépcsőházban. A sebesség növelésére a kutatók egyrészt a korlátok használatát, másrészt a „kéz a kézben járás” találták megfelelőnek. Ehhez kapcsolódóan arra is javaslatot tettek, hogy a kialakult mozgásminták alapján valósuljon meg a lépcsőházak tervezése ezekben az intézményekben. Hipotéziseik ellenőrzésére egy sor további tesztet végeztek el, és elemezték a kísérleti kiürítésekről készült videofelvételeket. Elemzéseikből azt a következtetést vonták le, hogy a kiürítést, menekítést végző felnőttek konkrét intézkedési eljárásai határozzák meg a legmarkánsabban a kiürítés kezdő időpontját, így annak teljes idejét is. Azon helyiségeken belül azonban, ahol az óvodások kezdetben tartózkodnak, nem voltak külön szakaszai a gyermekek mozgásának. Ennek az volt az oka, hogy a kijárat felé történő elindulás után a gyerekek megálltak és utasításra vártak.

Hazai irodalom feldolgozott témakörei

Takács (2021) előadásában az építményszerkezetek tűzvédelmi jellemzőinek igazolásával foglalkozott. A hazánkban előírt szabályozás tartalmazza a tűzvédelmi osztályra és a tűzállósági teljesítményre vonatkozó

követelményt is. Ezért szükséges az építményszerkezetek e két, tűzvédelmi jellemzőjét is figyelembe vennünk a tűzvédelmi tervek készítése vagy a tűzvédelmi helyzet értékelése során. Egy meglévő építmény esetén az átalakítás körének és mértékének figyelembevételével a létesítéskor alkalmazott szabályokat is ismernünk kell, ugyanis azok alapján tudjuk meghatározni az építmény egyes részeire vonatkozó követelményszintet. A biztonság javára a szigorúbb követelmény irányába mindig eltérhetünk. Ha tervezéskor mérnöki módszereket is használunk, akkor igazolni kell a minimumkövetelmények teljesülését. A tervezés során a tűzhatás irányát is figyelembe kell venni, mivel az építési termékek, építési készletek tűzvédelmi jellemzőinek meghatározására szolgáló vizsgálati szabványok szerinti vizsgálatok alkalmával is a valós tűzhatást modellezve kerül kiválasztásra a tűzhatás helye. E szerint a tűzvédelmi mérnöki tervezés során egyfajta biztonságot nyújt az előíró szabályozás. Ugyanakkor elhomályosíthatja a meghatározottakon túli kockázatok felmérése a tűzvédelmi tervezők szemléletét. Péter András (2020) a mérnöki módszerek lehetőségét mutatja be a Belügyi szemle 2020/8-as számában. Megfogalmazza, hogy a tűzvédelmi tervezés során az egyik lehetséges eszköz a tételes, előíró szabályozás alkalmazása, másik út pedig maga a mérnöki módszer. A preskriptív szabályozás használata során a szabályozók konkrétan megmondják, mely esetben, milyen tűzvédelmi paraméterekkel kell kialakítani a tervezett épületet. Péter jellemző példának említi a tüztávolság meghatározásának ezt az előíró szabályozás szerinti módszerét, ahol az OTSZ táblázatából ki kell keresni, hogy az adott kockázati osztályba tartozó épületek között hány méteres tüztávolságot kell tartani. De hasonlóan szemléletes példaként mutatja be a hő- és füstelvezetés méretének meghatározását bizonyos esetekben, ahol az alapterület 1, 3 vagy 5%-át kell alapul venni. E módszer eszközei fellelhetők a jogszabályokban, szabványokban és irányelvekben. Ezen módszernek a szerző szerint az az előnye, hogy kisebb szakértelemmel és gyorsan végezhető, nagy biztonságot eredményező, tervezési jellegű tevékenység. Megjegyzi továbbá, hogy a kialakult szabályozás több évtizedes tapasztalaton alapul ugyan, de nem rugalmas, a felmerülő szokatlan és új problémákat, igényeket nem tudja kezelni. Példának hozza erre az MSZ 595-ös szabványsorozatot, amely a hatvanas-hetvenes években alakult ki, és jellemzően a panelépületek tervezését, kivitelezését hivatott segíteni.

Érces Gergő doktori értekezésében a tűzvédelmi tervezés komplexitását vizsgálja, valamint azt, hogy az aktív és passzív rendszerek tervezésénél meghatározott információi az épület teljes életciklusa alatt hogyan nyújthatnak visszajelzéseket a tervezők felé (Érces 2019). Munkája szerint ugyanezeket az információkat lesznek

képesek alkalmazni egy esetleges tűz alkalmával a beavatkozó tűzoltók és a tűzvizsgáló szakember is. A tervezést és kivitelezést követő használat során az épület tűzvédelmi helyzetével kapcsolatos tapasztalataik egy úgynevezett tűzvédelmi háló segítségével dinamikusan lesznek képesek a tűzvédelem fejlesztésére, valamint a tűzbiztonság folyamatos és hatékony növelésére egy-egy épület teljes életciklusa alatt.

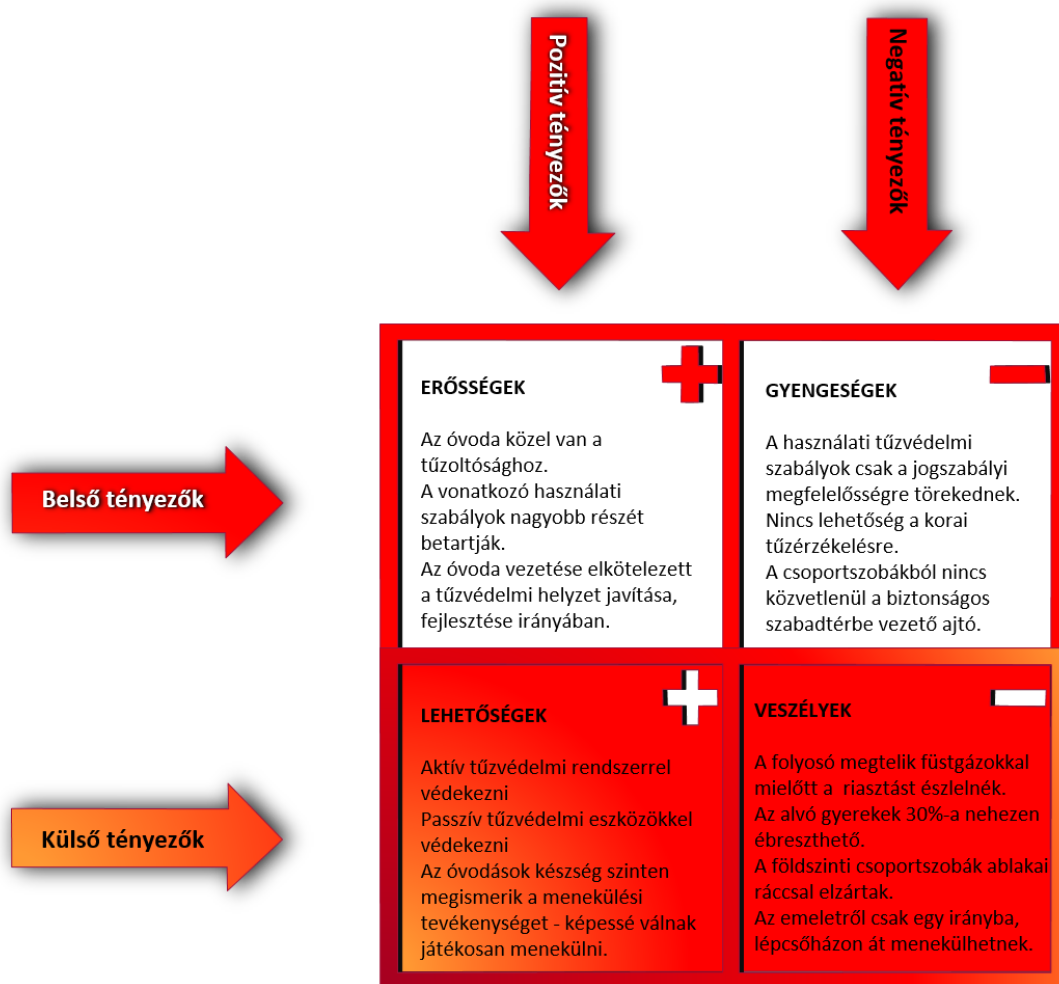
Kockázatértékelés, analízis és tervezés

A TAT-módszer kiválasztásánál az elemzés tűzvédelmi tervezésben elfogadott módját a SWOT-analízis adja. Ez a módszer alapvetőnek tekinthető a külföldi, tudományosan is alátámasztott példák, eljárások hazai gyakorlattal történő összehasonlításában. Ezekből kiindulva háromféle tűzscenárió felállítását vettük bázisként, az ezekhez

rendelt kockázatcsökkentő intézkedések megfelelőségének értékeléséhez három próbaterv esetén került azonosításra a maradék kockázat. Terjedelemi korlátok miatt a kockázatértékelés metodikájának bemutatása után a próbaterveknél csak egy-egy intézkedés kockázatcsökkentő hatását mutatjuk be táblázatos formában.

SWOT-analízis

A következő ábrában bemutatott SWOT-analízis kulcsparamétereinek vizsgálata alapján megállapítható, milyen erősségek révén valósíthatók meg a lehetőségek. Ezeket elemezve megjelölhetjük a TAT próbatervei alapjául kínálgó tűzvédelmi megoldásokat. A TAT a kockázatok számszerűsítésével átlátható és szemléletes módon vetíti előre a helyes megoldást, segítve ezzel a tűzbiztonság fejlesztését (3. sz. ábra).

3. sz. ábra: SWOT-analízis

Forrás: Saját szerkesztés

Kockázatértékelés

Értékelésünk szerint az esettanulmányban megállapított tűzkockázatot jelentősen befolyásolja az előíró szabályok merev követése. E kockázat értékelését láthatjuk a következőkben a három tűzscenárióra kivetítve.

A kockázatértékelést megalapozó, előkészítő tűzscenáriók:

- az óvodások altatása alatt keletkező tűz az összekötő folyosón
- a földszinti főzőkonyhában keletkező tűz

- az altatás alatt keletkező tűz a főépület földszintjén, amely az emelet egyetlen kiürítési útvonalát, a lépcsőházat árasztja el füsttel.

A kockázatelemzésénél a létfontosságú infrastruktúrák esetén alkalmazott módszert vettük alapul. Ennek megfelelően állíthatók elő az egyszerűsített kockázatértékelés elvégzéséhez szükséges „valószínűség”, „hatás” és „kitettség” kockázati alkotóelemekhez tartozó skálaértékek (1-5. sz. táblázatok).

Valószínűség értéke	A vizsgált tűzscenárióban a veszély bekövetkezésének valószínűsége
1	bekövetkezése szinte kizárt
2	bekövetkezése nem zárható ki
3	bekövetkezésének esélye 50%-os
4	bekövetkezése nagyon valószínű
5	bekövetkezése szinte biztos

1. sz. táblázat: A veszély bekövetkezésének valószínűsége és értéke

Forrás: Saját szerkesztés

A hatás skálaértékei	A hatás skálaértékeihez tartozó súlyossági fok leírása
1. elhanyagolható	<ul style="list-style-type: none"> - a keletkező tűz miatt nem következik be tűzterjedés - a lokális tűz oxigénvezérelt - nincs érzékelhető tűzterhelés - a tüzet észlelő tűzlármával el tudja indítani a kiürítést - személyi sérülés nincs - vagyoni kár nem mérhető
2. alacsony	<ul style="list-style-type: none"> - alacsony szintű negatív hatása van az óvoda működésére (1 napon túl, de 5 napot meg nem haladva oldható meg) - a keletkező tűz miatt a tűzterjedés egy helyiségen belül marad - a tüzet észlelő tűzlármával el tudja indítani a kiürítést - személyi sérülés nincs - az okozott kár kismértékű hatással van az óvodai működésre - a vagyoni kár mértéke az üzemeltető éves költségvetésének 1%-át nem éri el
3. közepes	<ul style="list-style-type: none"> - negatív hatása van az óvoda működésére (5 napon túl oldható meg) - a keletkező tűz terjedése több helyiséget érint - a kiürítés végrehajtható az emeletről is és az összekötő folyosó felé is - könnyebb személyi sérülés vagy kisebb füstmérgezés tapasztalható - a vagyoni kár mértéke az üzemeltető éves költségvetésének 5–15%-a

4. magas	<ul style="list-style-type: none"> - negatív hatása van az óvoda működésére (60 napon túl oldható meg) - a keletkező tűz több szintet érintve terjed korai tűzjelzés nélkül - a kiürítés nem hajtható végre a füstterjedés miatt az emeletről vagy az összekötő folyosó felé, a menekítést a beavatkozó egységeknek kell elvégezniük - személyi sérülés vagy súlyos füstmérgezés tapasztalható - a vagyoni kár mértéke az üzemeltető éves költségvetésének 15–25%-a
5. katasztrofális	<ul style="list-style-type: none"> - negatív hatása van az óvoda működésére (fél évet meghaladó időtartamú) - a keletkező tűz több szintet érintve terjed korai tűzjelzés nélkül - a kiürítés nem hajtható végre a füstterjedés miatt az emeletről vagy az összekötő folyosó felé, a menekítést a beavatkozó egységeknek kell elvégezniük - súlyos személyi sérülés vagy súlyos füstmérgezés tapasztalható - a vagyoni kár mértéke meghaladja az üzemeltető éves költségvetésének 25%-át

2. sz. táblázat: A hatás skálázása okozatokkal

Forrás: Saját szerkesztés

Kitettség skálaértékei	Kitettség a tűzvédelmi képességek szerint
0	Aktív és passzív tűzvédelmi rendszerekkel történik a védekezés, az óvodások készség szinten megtanulták a menekülési tevékenységet – játékosan, egymást segítve képesek menekülni (részvétel a kiürítésben).
1	Passzív vagy aktív tűzvédelmi eszközökkel történik a védekezés, az óvodások jártasság szinten ismerik a menekülési tevékenységet – játékosan, segítséggel képesek menekülni (részvétel a kiürítésben).
2	A jelenlegi állapot – nincs sem új passzív, sem aktív tűzvédelmi eszköz, az óvodások még ismeret szintű tudással sem rendelkeznek a menekülési tevékenységre vonatkozólag – játékosan sem képesek menekülni (részvétel a kiürítésben).

3. sz. táblázat: A kitettség skálázása a tűzvédelmi képességek szerint

Forrás: Saját szerkesztés

Kockázati értékek besorolása	
20-25	azonnali beavatkozást, megelőző védelmi intézkedést igénylő kockázat
15-19	megelőző védelmi intézkedést igénylő kockázat
10-14	intézkedést igénylő kockázat
5-9	tervezett, későbbi intézkedést igénylő kockázat
1-4	elhanyagolható kockázat

4. sz. táblázat: A kockázatokhoz rendelt színek és értelmezésük

Forrás: Haubert 2003 nyomán a szerzők

Az aktuális állapotok mellett elvégzett értékelés alapján az 5. táblázatban szerepeltetett kockázatok a hatás és kitettség összegét a valószínűséggel kombinálva

adódtak, amelyekhez a tűzbiztonság tekintetében legkritikusabb helyzetet³ feltételező körülmények társulnak.

Kockázat	Valószínűség	Hatás	Kitettség	Jelenlegi kockázat
Altatás alatt keletkező tűz az összekötő folyosón	2	3	2	10
Főépület földszintjén a főzőkonyhában keletkező tűz	2	4	2	12
Altatás alatt keletkező tűz a főépület földszintjén, amely az emelet egyetlen kiürítési útvonalát, a lépcsőházat árasztja el füsttel	2	4	2	12

5. sz. táblázat: Számszerűsített kockázati értékek a jelenlegi tűzvédelmi helyzetben

Forrás: Saját szerkesztés

Kockázatkezelés a próbatervekkel

Az előző táblázat alapján látszik, hogy mind a három tűzscenário esetében intézkedést igénylő a kockázat mértéke. A TAT-módszerhez igazodva a kockázatok csökkentése érdekében tett javaslatok egyaránt támaszkodnak aktív és passzív tűzvédelmi megoldásokra. Az új próbatervek szerinti kockázateértékeléssel került meghatározásra a kockázatsökkentés mértéke. Ezek a próbatervek a következők lettek:

- közvetlenül a biztonságos szabad térbe nyíló ajtók tervezése a földszinti csoportszobákra
- füstszakaszhatár tervezése az összekötő folyosó főépület felőli oldalán
- beépített tűzjelző rendszer tervezése (teljes védelem).

Ha a kitettség táblázatban megjelöltek szerint passzív vagy aktív tűzvédelmi megoldással védekezünk, akkor a kockázat értéke mind a három próbaterv esetén lecsökkenthető a tervezett, későbbi intézkedést igénylő mértékre a jelenlegi intézkedést igénylő szintre.

³ Altatási időben, a tűz keletkezése és a tűzlárma között eltelt idő több mint 3 percre tehető.

Az összekötő folyosó füsttel való telítettségét a kiürítési időn belül az előzőekben felsorolt passzív és

aktív tűzvédelmi megoldásokkal lehet csökkenteni, mérsékelni, kizárni (6. sz. táblázat):

Kockázat	Valószínűség	Hatás	Kitettség	Próbatervek szerinti kockázatkezelő intézkedések	Maradék kockázat	Kockázat-csökkenés értéke
Altatás alatt keletkező tűz az összekötő folyosón	2	3	I	Beépített tűzjelző rendszer telepítése vagy a biztonságos, szabadterbe vezető ajtók a csoportszobákból	8	2
Főépület földszintjén a főzőkonyhában keletkező tűz	2	3	I	Beépített tűzjelző rendszer telepítése vagy a biztonságos, szabadterbe vezető ajtók a csoportszobákból	8	4
Altatás alatt keletkező tűz a főépület földszintjén, amely az emelet egyetlen kiürítési útvonalát a lépcsőházat árasztja el füsttel	2	3	I	Beépített tűzjelző rendszer telepítése	8	4

6. sz. táblázat: A tűzvédelmi helyzet javításának lehetősége számszerűsítve a kockázatok csökkentésének mértékével

Forrás: Saját szerkesztés

Összegzés

Az itt bemutatott elemzés rávilágít arra, hogy ha a biztonságstudomány részeként fejleszthetőnek tekintjük a tűzvédelmi tervezést, milyen mérnöki módszerek kínálóznak eszköztárunk bővítésére. A közeljövőben várhatóan a tervezési folyamataink támogatására is egyre több integrált rendszert tudunk majd igénybe venni. Ahogyan a BIM (Building Information Modelling) használatát bizonyos beruházásoknál már napjainkban is előírás szabályozza, ugyanilyen gyorsasággal fog megjelenni a mesterséges intelligenciával támogatott tervezés. Ugyanakkor nem törhetünk pácát a preskriptív szabályozás felett sem, hiszen szerte a világban sok példa mutatja, hogy jobb híján azt nélkülözve sorra következnek be a tragédiák.

Ellenben fontos, hogy a tűzvédelmi tervezésben lehetőség szerint megmérjük a maradék kockázatot.

A hazai szabályozás fejlődését jelenthetné, ha például a kritériumrendszer felállításában az itt bemutatottakat is beépítenénk, különösen annak minél inkább mérhetővé tételével. Véleményünk szerint a tűzvédelmi tervezés is akkor észszerű, ha mérhető.

Irodalomjegyzék

- Bojtos, Z. (2023) *Egy négy csoportos óvoda megváltozott tűzvédelmi helyzetének analízise és korszerű aktív és passzív tűzvédelmi megoldások mérnöki tervezése*. Budapest, Óbudai Egyetem – Ybl Miklós Építéstudományi Kar Szakdolgozat. pp. 25–26.
- Campbell, R. (2017) *Structure Fires in Educational Properties*. Amerikai Egyesült Államok, National Fire Protection Association. pp. 6.
- Chia, K. (2021) *Childcare Renovation*. <https://www.childcarerenovation.com/kindergarten-safety-for-fire-safety/>. [Letöltve: 2021.06.30.].
- Érces, G. (2019) *Az építmények tűzvédelmi fejlesztésének lehetőségei a komplex tűzvédelem elemei valós egymásra hatásának mérnöki módszerekkel történő elemzésével*. Budapest, Doktori (Phd) értekezés. pp. 223.
- Haubert, G. (2003) *A munkahelyi kockázatértékelés és kezelés gyakorlati kézikönyve*. II. javított, bővített kiadás, Munkavédelmi Kutatási Közalapítvány, Budapest, ISBN 9630098784. pp. 31.
- Kholshevnikov, V. V.–Samoshin, D. A.–Parfenenko, A. P. (2023) *Pre-school and school children building evacuation*. fireevacuation.ru. http://www.fireevacuation.ru/Archive_En/HBF_09.pdf. [Letöltve: 2023.05.03.].
- McConnell, C. F.–Leeming, F. C.–Dwyer, W. O. (1996) *Evaluation of a fire-safety training program for preschool children*. hely nélkül. : John Wiley & Sons, Inc. *Journal of Community Psychology*, pp. 213–227. DOI: [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1520-6629\(199607\)24:3<213::AID-JCOP3>3.0.CO;2-Y](https://doi.org/10.1002/(SICI)1520-6629(199607)24:3<213::AID-JCOP3>3.0.CO;2-Y)
- Péter, A. (2020) *Mérnöki módszerek a tűzvédelem tervezésében*. Budapest, *Belügyi Szemle*, pp. 125. DOI: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.8.8>
- Purser, D. (ed.) (2002) *SFPE Handbook of Fire Protection Engineering*. Quincy, Massachusetts, National Fire Protection Association. pp.354.
- Rosenbaum, E. (ed.) (2004) *Code Official's Guide to*. Bethesda, Society of Fire Protection Engineers. pp. 123.
- Takács, L. G. (2021) *Építményszerkezetek tűzvédelmi osztálya és tűzállósági határértéke*. Budapest, Óbudai Egyetem – Ybl Miklós Építéstudományi Kar előadás tűzvédelmi szakmérnök hallgatóknak.

A társadalmi innováció szerepe a felzárkózó településeken a Sellyei járásban

The Role of Social Innovation in the Socioeconomic Development of Disadvantaged Municipalities in the Sellye District

DOI: [HTTPS://DOI.ORG/10.53793/RV.2025.2.2](https://doi.org/10.53793/RV.2025.2.2)

Absztrakt

Egyre inkább előtérbe kerülnek a periférikus helyzetben lévő területek és igényük a felzárkózásra, amelyre a központi szakpolitika is reagál régiós, megyei, járási és települési szinten is (pl. Magyar Falu Program, Felzárkózó Települések program). A felzárkózás folyamatában jelentős szerepük van a helyi, közösségi szinten értelmezhető, újító ötleteknek, egybefoglalóan az úgynevezett társadalmi innovációnak. A hátrányos helyzetű térségekben, így a Sellyei járásban is több forrásból valósult, illetőleg valósul meg valamilyen komplex felzárkózást célzó program. A tanulmány a társadalmi innováció szerepének elemzésére irányul: a Sellyei járás két településének összehasonlító vizsgálata révén a kutatás első eredményeit mutatja be.

KULCSSZAVAK: TÁRSADALMI INNOVÁCIÓ, VIDÉKFEJLESZTÉS, FELZÁRKÓZÁS, HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TERÜLET, FELZÁRKÓZÓ TELEPÜLÉSEK PROGRAM

Abstract

This study compares the social and economic conditions of two small rural settlements, Adorjás and Piskó, in Hungary's peripheral Sellye District. The region faces fragmented settlement patterns, high unemployment, youth outmigration, and low infrastructure, creating complex local challenges. Using qualitative and quantitative methods, the research analysed sociodemographic indicators and employment structures. Local Equal Opportunities Programs highlight low educational attainment and limited future prospects. Piskó shows deeper problems than Adorjás, including higher unemployment and reliance on social aid. Both villages have declining use of active employment policy tools. The findings stress the limited impact of previous development programs due to lack of local involvement. Social innovation programs like "Jelenlét" offer new opportunities by leveraging local resources and fostering community identity and active citizenship. Adapting such initiatives to local contexts could improve their success and contribute to sustainable rural development.

KEYWORDS: SOCIAL INNOVATION, RURAL DEVELOPMENT, SOCIAL CONVERGENCE, DEPRIVED AREA, THE EMERGING SETTLEMENTS PROGRAMME

Bevezetés

A térségfejlesztési kutatók kutatásaikon keresztül vizsgálják a vidéket és az ott zajló demográfiai, társadalmi, gazdasági, kulturális folyamatokat. A vidékkel foglalkozó kutatók (Rechnitzer 1993; Enyedi 1997; Csátrai 2000; Lengyel 2000; G. Fekete 2001; Timár–Velkey 2003; Kovács 2004; Kovács 2005; Lukács 2008; Virág 2009; Csoba 2010; Ragadics 2010; Kovách 2012; Ragadics 2012; Kovách 2013; G. Fekete 2013a; 2013b; Csurgó 2014; Váradi Molnár 2015; Ferge 2017; Keller 2018; Bársony–Horeczki 2018; Finta 2019; Keller 2020;

Virág 2020; Horeczki–Póla 2022) az élıhetőség, az eredményesség, a versenyképesség, a támogatottság, az agilitás, a túlélési képesség, a siker szinonimájaként tekintenek a vidékre. G. Fekete (2001) arra a megállapításra jutott, hogy a vidék felzárkóztatása nem valami külső, a közösségtől idegen, mások által fejlettnak tartott társadalmi értékrendből következik, hanem az adott közösség valós igényrendszeréből kiindulva valósulhat meg. A komplex társadalmi problémákra (pl. a magas munkanélküliségre, az iskolai

lemorzsolódásra, a rossz lakhatási körülményekre, a kedvezőtlen infrastruktúrára, a területi egyenlőtlenségekre stb.) reflektáló, területspecifikus vidékfejlesztési programok indulnak. A nemzetközi szakirodalom (Drucker 1987; Zapf 1994; Phills–Deiglmeier–Miller 2008; Marshall–Dolley 2019; O’Shaughnessy et al. 2023) a gazdasági innovációval összefüggő jelenségről beszél, továbbá minden esetben valamilyen újdonságról, amely az emberi interakciókra figyel, és társadalmi igényeket elégít ki. Ezzel szemben a Magyarországon létrejött és működő társadalmi innovációk sajátos képet mutatnak. A témában jártas kutatók több definíciót is alkottak, amelynek sok közös jellemzője van, többek között: közösségi részvétel, társadalmi célok stb. (Benedek et al. 2015; Nemes–Varga 2015; Varga 2017; Metszősy 2019; Harangozó 2021). A 2014. évi LXXVI. törvény 38 6. pontjának c. alpontja kétféle definíciót is felmutat. Mindezen által a tanulmány szempontjából Nemes Gusztáv és Varga Ágnes (2015) publikációjában leírt megfogalmazás használható leginkább a Sellyei járásban lévő társadalmi innovációs jelenségekre, folyamatokra. Az általam választott definíció azért bizonyult megfelelőnek, mert teljesszempontú írja le a társadalmi innováció jelenségét, és magában foglalja annak különböző megjelenési formáit – legyen szó termékekről, szolgáltatásokról, attitűdökről vagy intézményi megoldásokról. Ez a komplexitás lehetővé teszi a társadalmi innovációk sokoldalú értelmezését és elemzését a vizsgált települési kontextusban.

A hátrányos helyzetű térségekben élők jólétének javítása csak az adott közösség valós igényrendszeréből kiindulva lehetséges. Kutatásom lényegi eleme a Felzárkózó Települések program megújítása, amely a helyi igényekre reagál, ezáltal támogatja a felzárkózást. A kutatás összehasonlítást végez Magyarország egyik leghátrányosabb járásában található két településén, Piskón és Adorjánon a munkaerőpiaci indikátorok alapján.

A Felzárkózó Települések program a 1404/2019. (VII. 5.) Kormányhatározat alapján indult el 2019-ben, és jelenleg is megvalósítás alatt álló, komplex fejlesztési program. Célja Magyarország háromszáz leghátrányosabb helyzetű településének hosszú távú gazdasági, kulturális és társadalmi felzárkózásának elősegítése. A programba került települések a KSH javaslata alapján lettek kijelölve, amelynek pontos kritériumait Németh (2023) részletezte.

A tanulmányban bemutatott Felzárkózó Települések program településeinek kiválasztásában a személyes tereptapasztalat volt mérvadó, hiszen több mint két éven keresztül helyi megvalósító szakemberként vettem részt a településen működő Jelenlét program komplex felzárkózási tevékenységének vezetésében. A piskói

Szent Anna Jelenlét Ponton szerzett programvezetői munkaviszonyom ideje alatt kétszer is felülvizsgáltam a település fejlesztésére szolgáló cselekvési tervet. A program indulása utáni harmadik évben pedig egyszer sor került a településdiagnózis felülvizsgálatára és átdolgozására. Az új diagnózisban már a bekövetkezett változások is megjelentek. A komplex felzárkózás érdekében több területen egyszerre valósultak meg a programelemek. Ezek a tevékenységek magukba foglalják az egyéni fejlesztést (az adósságkezelést, jogi tanácsadást, munkaerőpiaci tanácsadást, logopédiát, identitáserősítést és pályaeorientációt), a közösségfejlesztést (a családi napok, klubfoglalkozások, sporttevékenységek, zeneoktatás szervezését), a helyi gazdaságfejlesztést (családi kert program) a társadalmi integrációt (érdekképviseletet), a lakhatási szegénység csökkentését (lakhatási beruházások, kályhatámogatási program, Zöld Fűtés program), az egészségügyi állapot javítását (szemészeti szűrés, szakellátáshoz való eljutás) stb. A felsorolt beavatkozási területek az általam készített diagnózisra reflektáltak. Ezenkívül a konkrét programelemek szakmai tartalmát biztosítottam a terepmunkám során. A falu lakosságán kívül a területen dolgozó szakemberekkel szoros együttműködést alakítottam ki.

A kutatáshoz felhasznált módszereket tekintve mind kvalitatív, mind pedig kvantitatív módszereket alkalmaztam. A kutatás elméleti és kontextuális megalapozását a releváns szakirodalom, valamint az esélyegyenlőségi célú szakpolitikai dokumentumok – elsősorban a Helyi Esélyegyenlőségi Programok és a Megyei Esélyteremtési Paktumok – másodelemzése biztosította. A vizsgálat empirikus szakaszában kvalitatív adatgyűjtési módszerek kerültek alkalmazásra. Ennek keretében egyrészt résztvevő megfigyelésre épülő terepmunka zajlott, amelyet terepnaplók segítségével dokumentáltam, másrészt félig strukturált interjúk készültek a vizsgált térségben dolgozó helyi szakemberekkel – így többek között polgármesterekkel, jelenlétpontok munkatársaival, valamint területi szakértőkkel. Az interjúk és a megfigyelések célja a helyi társadalmi viszonyok, esélykülönbségek és beavatkozási lehetőségek mélyebb megértése volt. Fontos kiemelni, hogy a tanulmány készítésének időpontjában még nem álltak rendelkezésre az interjúk, ezért jelen tanulmányban kizárólag a kvalitatív adatok összehasonlítása olvasható.

A kiválasztott falvakat településszerkezetük alapján az aprófalvas jelleg, a szolgáltatások hiánya, valamint komplex társadalmi problémák megjelenése jellemzi; ezek a települések gyakran szegregálódó falvakként írhatók le (Szelényi 1990; Csité–Kovács 2002; Kovács 2003, 2004, 2005; Beluszky–Sikos 2007; G. Fekete 2013). Ragadics (2015, 2019) kutatása során megfigyelte, hogy

az alacsony képzettségű, magas termékenységű népesség – jelentős arányban a cigánysághoz tartozó csoportok – domináns jelenléte egyre több településen mutatkozik meg a dél-dunántúli térségben, pontosabban a Sellyei járásban (pl. Gilvánfa, Hirics, Adorjás, Piskó). A kiválasztás során több szempont is felmerült: azonos településföldrajzi elhelyezkedés, közel azonos demográfiai összetétel, szolgáltatások száma, nyertes települési pályázatok, illetve a polgármester személyének tulajdonságai. Természetesen olyan települések jöhettek szóba, amelyek egyikén jelen van a Felzárkózó Települések program.

Jelen tanulmány rövid összegzése a folyamatban lévő PhD-disszertációs kutatásomnak. Noha még teljes képet nem tud adni, de felvázolja a főbb felzárkózási irányokat a témában és ebben a térségben. A kutatás a Belügyminisztérium Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság (TEF) Dél-Dunántúli Társadalmi Esélyteremtési Igazgatóságának támogatásával és mentorálásával a külső gyakornoki ösztöndíj keretei között valósult meg.

Elméleti háttér

A magyarországi területfejlesztésben az utóbbi évtizedekben jelentős változások mentek végbe. Megnövekedett a területi egyenlőtlenség és élesebbé vált a rurális térség pozícióvesztése. A Dél-Dunántúlon, Észak- és Kelet-Magyarországon, továbbá az Alföld egyes belső periferiáin összpontosulnak a leszakadó települések. Németh (2023) tanulmányában azt mutatja be, hogy a magyarországi lakosság térbeli eloszlásában történt változás a települési funkciókat is átalakította. Többek között a gazdasági potenciál és a foglalkoztatási képesség formálódása figyelhető meg. Egyre inkább a komplex szemléletű megközelítések kerülnek előtérbe, más szóval az integrált területfejlesztés bizonyul hatékonyabbnak. A területfejlesztés fundamentumában négy, nagy meghatározó terület, a gazdasági (pl. cégek, vállalkozások hatékonysága, alacsony munkanélküliség, magas jövedelmek); a politikai (pl. demokratikus közélet, közvetlen érdekérvényesítés, hatékony önkormányzatiság); a kulturális (pl. gazdag kulturális élet, színvonalas oktatás, tartalmas és vonzó rendezvények, sport- és tudományos élet, közművelődés) és a környezeti, ökológiai (pl. természeti és épített értékek helyzete, örökségvédelem, ökológiai fejlesztések) területek köré koncentrálnak a legfontosabb megfogalmazandó, illetve megoldásra váró konkrét célok és feladatok. A négy legfontosabb alapcél mindegyike természetesen további részcélok sokaságára bontható. Az alapvető és a részcélok együtteséből alakul ki az a többszintű (stratégiai és taktikai), ún. célhierarchia, amely belső összefüggésrendszere és

komplexitása révén leképezi a régió-, város- és településhálózat legjellemzőbb működési sajátosságait (Káposzta 2010; idézi Baranyi 2013).

Az integrált területfejlesztés nemzeti és regionális szinten abból indul ki, hogy a fejlesztés eredményessége a gazdasági-társadalmi folyamatok komplex értelmezésén, valamint a térbeli fejlődés különböző tényezői – például földrajzi, környezeti, gazdasági, infrastrukturális, települési és társadalmi szempontok – közötti összhang megteremtésén múlik a regionális tudomány keretein belül. Az integrált területfejlesztés hatékony alkalmazása feltételezi tehát a „kapcsolódó területek” maximális térbeli összhangját és koordinációját, azaz az ágazati és területi politika sajátos szintézisét (Baranyi 2013). A vidéki térségek és településeik olyan kihívások előtt állnak, mint a gyors technológiai változás, a globalizáció, a lokalitás szerepe, az új gazdasági lehetőségek bizonytalansága, az előregedés és az ehhez kapcsolódó társadalmi problémák, az ipari struktúra és foglalkoztatás változása, a változó életstílus, a növekvő igények a jobb és több közszolgáltatásra, valamint a változó településszerkezet, amely már szoros összefüggésben van a mezőgazdasági tevékenység visszaszorulásával (Szörényiné 2016). A vidékfejlesztés – helyi, megyei, központi, uniós – alrendszerei együtt integrált rendszerben képesek minőségi eredményekre és mérhető strukturált változásokra. A vidékfejlesztést célzó politikai beavatkozások kialakítása előtt meg kell határozni az eszközt és a módszert, hogy melyek hatékonyak a fejlesztési célok eléréséhez. Mindez fokozottan érvényes a periférikus térségek esetén, amelyek még inkább érzékenyek a beavatkozások differenciáltságára, hiszen számos területet olyan hiányosságok jellemzik (a kormányzási képességhez kötődő humán kapacitások, a helyi társadalom aktivitása, kezdeményező képessége, a belső pénzügyi és külső fejlesztési források hiánya stb.), amelyek orvoslására nem alkalmas akármilyen fejlesztési módszer. A periférikus térségek fejlődése szempontjából tehát különösen fontos, hogy az alkalmazott eszköz képes legyen reagálni a helyi igényekre, segítse elő a helyi kormányzási képesség erősödését, járuljon hozzá a fejlesztési források hatékonyabb felhasználásához. A legtöbb kutatás azt bizonyítja, hogy a központi és a helyi vidékfejlesztési szint között az együttműködés nem megfelelő, és az erőfeszítések ellenére növekednek a meglévő társadalmi, gazdasági és természeti problémák. A települések köre meglehetősen bonyolult egységet képez, s a siker hatótényezőit közvetlenül fejleszteni nem is minden esetben lehet. Fel kell kutatni azokat a forrásokat, amelyek meghatározzák a természetes növekedést, a fejlődés irányát. Ezek után lehet

kialakítani a megvalósítás megfelelő cél- és eszközrendszerét (Finta–Horeczki 2023).

A periférikus területek egyenlőtlenségének csökkentése érdekében az elmúlt években több nagyobb mértékű jelentős szakpolitikai program indult (LEADER 2000, LHH program 2007, Magyar Falu Program 2018, Gazdaságélénkítő Program, Felzárkózó települések program 2019). A napjainkban is zajló programok közül az egyik az Európai Unió által a vidékfejlesztés rendszerén belül kötelezően előírt LEADER program, amely megújítja, illetőleg kiegészíti a képviselői politikai rendszert, és a fokozott részvétel révén megfelelő elszámoltathatóságot is biztosít. A LEADER megközelítés (Ramos–MarDelgado 2003; Pylkkänen–Hyyryläinen 2004; Wade–Rinne 2008; Nousiainen–Mäkinen 2015) bázisán fejlődött ki az ún. közösség vezérelt helyi fejlesztés, amelyet Magyarországon a 2014–2020-as programozási időszakban a 10 000 főnél nagyobb lélekszámú városokban alkalmaztak. Hazai forrásokra építve 2018-ban hirdették meg, majd 2019-ben indították útjára az azóta is működő Magyar Falu Programot, amely némiképp szűkebb fókusszal az 5000 fő alatti lakosságszámú településeket kívánta támogatni. Jólal szűkebb területi fókusz mellett került sor a 2007–2013-as programozási időszakban a 33 leghátrányosabb helyzetű kistérségekre koncentráló LHH program kialakítására, amely sajnos érdemben nem tudott javítani a periférikus térségek gazdasági-társadalmi helyzetén, így a program nem folytatódott a 2014–2020-as programozási időszakban (HÉTFA 2013). Még szűkebb kört ölel fel a leghátrányosabbnak minősített 300 település felzárkóztatására 2019-ben útjára indított, ún. Felzárkózó Települések program (Finta–Horeczki 2023).

A kutatásba bevont falvak esetében a helyi esélyegyenlőségi programok iránymutatást adnak a társadalmi integrációval kapcsolatos kihívásokkal foglalkozó beavatkozások tervezéséhez és megvalósításához. A településekre vonatkozó helyi esélyegyenlőségi programok merev szerkezetet adnak az önkormányzatoknak a tervezés során. Ennek az a célja, hogy egész Magyarországon ugyanazt a logikát és struktúrát alkalmazzák, és végrehajtható dokumentumok szülessenek (Világbank é.n.).

Drucker (1987) az elsők között alkotott leírást a társadalmi innovációról, azonban még csak társadalmi újításként említi a jelenséget: a jellemzően irányított amerikai gazdaság egyre inkább áttér az ún. vállalkozói gazdaság működési elvére, a vállalkozói gazdaság kifejlődését pedig elsősorban társadalmi újítások eredményezik. Zapf (1994) megfogalmazása szerint a társadalmi innovációkkal új utakat, célokat érünk el, legfőképp új szervezeti formákat, új szabályozásokat, új

életstílust, amelyek a társadalmi változás irányát megváltoztatják, a problémákat könnyebben megoldhatóvá teszik, és ezek értékesek, adaptálhatók és intézményesíthetők lesznek. Phills, Deiglmeier és Miller (2008) konkretizálják a fogalmat. Szerintük a társadalmi innováció lehet termék, gyártási folyamat vagy technológia (hasonlóan általában az innovációhoz), de lehet egy elv, egy ötlet, egy jogszabály, egy társadalmi mozgalom, egy beavatkozás vagy ezek kombinációi is.

A tanulmány szempontjából Nemes Gusztáv és Varga Ágnes (2015) publikációjában leírt megfogalmazást használom a Sellyei járásban lévő társadalmi innovációs jelenségekre, folyamatokra. Eszerint társadalmi innovációnak tekinthető minden olyan új, az eddigi gyakorlattól eltérő szemlélet, megközelítés, paradigma, illetve ezekhez kapcsolódó termék, eljárási folyamat, gyakorlat, hálózat, amelyek a társadalomban felmerülő problémák és szükségletek megoldását célozzák, miközben új értékek, attitűdök, új társadalmi kapcsolatok, esetleg új struktúrák jönnek létre.

A társadalmi innovációs folyamatok szerepe hangsúlyos a periférikus helyzetű térségek felzárkózási folyamataiban (Kocziszky et al. 2015; Szörényiné 2015; Balaton–Varga 2017; Döringer 2017; Neumeier 2017; Kocziszky–Szendi 2018; Veresné et al. 2019). A regionális egyenlőtlenségek csökkentésének kulcstényezője az innováció (Nemes–Nagy 1990; Ewers–Brenck 1992; Szendi 2018; De Palo 2018; Widuto 2019). A hazai vidékfejlesztéssel foglalkozó kutatók, szakemberek szerint a vidék egyik legnagyobb próbatétele, hogy olyan közösségek jöjjenek létre, amelyek a sorsuk alakításában öntevékenyen részt vesznek.

A társadalmi innovációs kultúra minőségét jelentősen befolyásolja a civil társadalom erőssége, valamint az állampolgárok egyéni szerepvállalása, a közügyekben való részvételi, vállalkozói kedve (Caulier-Grice et al. 2012). Az egyéneket és a civil társadalom szereplőit helyezi a társadalmi innováció középpontjába (Baptista et al. 2019). A társadalmi innováció mindegyik szintjén megjelennek az innovátorok, azonban az érintettek különböző hatást képesek gyakorolni a társadalmi problémákra. Legtöbbször a helyi politikai vezető, polgármester, képviselő, gazdasági üzletember stb. jelenik meg innovátorként (Varga 2019).

A sikeres társadalmi innovációkat a kutatók jó gyakorlatként emlegetik. A „jó gyakorlat” tulajdonképpen olyan tevékenység, amely a területi szereplők közös (hosszú távú) válasza egy adott problémára. A probléma fenntartható módon történő megoldását modern, professzionizált elképzelésnek is tarthatjuk (Szarvák 2022). A társadalmi innováció jó gyakorlata olyan bevált módszer, amely egy

meghatározott tevékenység, esemény, folyamat, cselekvés vagy eszközhasználat véghezvitelére hatékonyan és eredményesen alkalmazható és fenntartható, ezáltal továbbfejleszthető, valamint folyamata és eredményei dokumentálhatók. A jó gyakorlat meghatározása magába foglalja a megismételhetőség követelményét és a nagyszámú adaptálhatóság lehetőségét (Osburn–Caruso–Wolfensberger 2011).

Jelenleg Magyarországon megvalósuló komplex fejlesztési program a Felzárkózó Települések hosszú távú program, amelyet az 1404/2019. (VII. 5.) Korm. határozat szabályoz. 2019 és 2025 között évekre lebontva kerültek bevonásra a települések. A program megvalósítója elsősorban az öt legnagyobb magyar egyházi karitatív szervezet, de mellettük több kisebb alapítvány és egyesület is a felzárkóztatáson dolgozik (Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület, Magyar Református Szeretetszolgálat, Baptista Szeretetszolgálat, Katolikus Karitás, Ökumenikus Segélyszervezet stb.).

„A FeTe [Felzárkózó Települések program] szemléleti alapjait a jelenlét, s az ebből kifejlődő jelenlét program adja – a Felzárkózó Települések program végső soron nem más, mint helyi (települési) jelenlét programok együttműködésben álló, egységesen koordinált rendszere. A »jelenlét« a Máltai Szeretetszolgálat teleti körülmények között végzett (szociális) munkája során kikristályosodott szemléleti alap és módszertani, beavatkozási, működési sarokkő. Fejlesztési értelemben, ha a folyamatok oldaláról akarjuk megközelíteni a jelenlét programok logikáját, akkor egy hármas tagolást láthatunk magunk előtt” (Németh 2023: 20). A jelenlét módszertana alulról építhető fejlesztési elképzeléseket alkalmaz. Ezeket az adott közösség, illetve település belső erőforrásai adják. A fejlesztést végző, segítő civil szervezet koordinálja, monitorozza és végig fenntartja a projektet.

A Felzárkózó Települések program és a Jelenlét program módszertani alapjait a Kapcsoskönyv nevű kézikönyv gyűjti össze. A legtöbb esetben a belső erőforrások feltárása, aktivizálása és megerősítése, a területileg illetékes szociális, oktatási, nevelési intézmények fejlesztése, a humán erőforrás fejlesztése és a közösségi gazdaságfejlesztés a hosszú távú cél. Egy országos szintű fejlesztéspolitikai program céljainak elérése érdekében a Felzárkózó Települések programnak nemcsak helyi, hanem országos intézményi kereteket is ki kell alakítania, amelyek illeszkednek az országos területfejlesztési, szakpolitikai és közigazgatási rendszerekhez.

A módszer egyik alapeszközének tekinthető az a közösségi tér, amelyet jelenlétháznak neveznek. Ez egy alacsony küszöbű szolgáltató ház, amely teret ad a

szociális munkának és befogadja a közösségi programokat. A célok elérésének alapja a professzionális szociális munka, amely eszköztárával a hosszú távú eredményességet hivatott szolgálni és nagyban elősegíti a teljes település felzárkózását.

Lantos (2023) tanulmányában úgy fogalmaz, hogy a Jelenlét program indulásakor települési diagnózis készül, amely feltárja a helyi sajátosságokat, viszonyokat, azt a problémahalmazt és a távolról nem látható erőforrásokat, amelyekkel az adott település rendelkezik. A Helyi Esélyegyenlőségi Program hasonlóképpen épül fel, mint a Felzárkózó Települések program településtdiagnózisra vonatkozó dokumentumai. A településen jelentkező társadalmi és közösségi problémák, valamint a szegregált életkörülmények mögött álló helyi okok feltárára kerülnek. Ezzel párhuzamosan azonosításra kerülnek a még meglévő, rejtett erőforrások is, amelyekre építve indulhat el a közös munka a szociális munkásokkal és szakemberekkel. A helyi lakók bizalmára épülő, folyamatos jelenlét valósul meg így a helybelieket fogadó, őket támogató intézményekkel, és a döntéshozókkal is bizalomra épülő, aktív, a korábbi, szolgáltatáshiányos helyzethez képest az intézmények számára is szélesebb helyi elérést biztosító együttműködés, közös munka kerül kialakításra (Lantos 2023).

Kutatás

A Sellyei járás területe 494 km². Lakónépessége 13 530 fő (KSH 2019). Közigazgatási szempontból összesen 38 település alkotja. A Sellyei járáson egy kulturálisan és történelmileg hagyományos elnevezésű területet értünk, amely részben az általam kutatott földrajzi területen helyezkedik el. Ez a terület az Ormánság. A kistérség aprófalvas, sűrű településszerkezetű, a községek távolsága egymástól csupán néhány kilométer. A legközelebbi nagyobb települések Siklós, Szigetvár, Pécs, ám a kistérség távol esik a megyeközpont vonzáskörzetétől. Az Ormánság politikai, gazdasági és demográfiai helyzetét tekintve a lehetőségek lecsökkentek. Hiányoznak a megfelelő helyi szolgáltatások, nehézkes a közlekedés, nagyarányú a munkanélküliség. Az aktív, képzett, fiatal népesség elvándorlása a hátrányos helyzetű rétegek beáramlásával párosul. A gazdasági fejlődés gócpontjaitól távol fekvő aprófalvas vidékek kistelepüléseiben jelentős a szegénységben élők aránya és előrehaladott a szegregáció. Balogh (2008) klaszteranalízise alapján a 20 legfejletlenebb magyar aprófalva közül kilenc található Baranya megyében, közülük nyolc ormánsági kistelepülést találunk (Cún, Lúzsok, Marócsa, Okorág, Piskó, Sósvertike, Szaporca, Tésenfa).

A falvak többségére jellemző, hogy önkormányzataik forráshiánnyal küszködnek, tartalékiakat felélték, intézményeiket fokozatosan megszüntették. A településeket elhagyják a képzettebb, fiatalabb, motiváltabb lakók: a negatív migrációs trendek következtében a hátrányos helyzetű falvak társadalomszerkezete erodálódik, nő a deprivált csoportok aránya (Ladányi–Szelényi 2004; Ladányi 2010). A tanulmányok elkészülte óta jelentősebb előrelépés nem történt. Az Ormánságban csekély a gazdasági egységek, vállalkozások száma, kevés a helyi munkalehetőség, és a közelben sem található a lakosság képzettségének és állapotának megfelelő, ingázással elérhető munkahelyek. Fejletlen a helyi infrastruktúra, alacsony a szolgáltatások szintje, rossz a település közlekedési feltártsága.

A kutatási területen nemzeti és nemzetközi forrásokból megvalósult projektek elsősorban az elhúzódó hátrányokra és társadalmi problémákra (pl. a munkanélküliségre, alulképzettségre, szegregációra stb.) fókuszáltak. A külső fejlesztések nem épültek szervesen a helyi társadalom saját kezdeményezéseire, a cél-, illetőleg eszközrendszer nem igazodott a helyi közösség céljaihoz és eszközeihez, vagy – ami az ormánsági településeket illeti – a gazdasági, intézményi és infrastrukturális fejlesztés nem párosult a helyi kulcsszereplők bevonásával, kezdeményező- és cselekvőképességének erősítésével (Vercseg 2004; Ragadics 2015).

A térségben az elmúlt időszakban is egymást váltották a területfejlesztési programok, amelyek már a

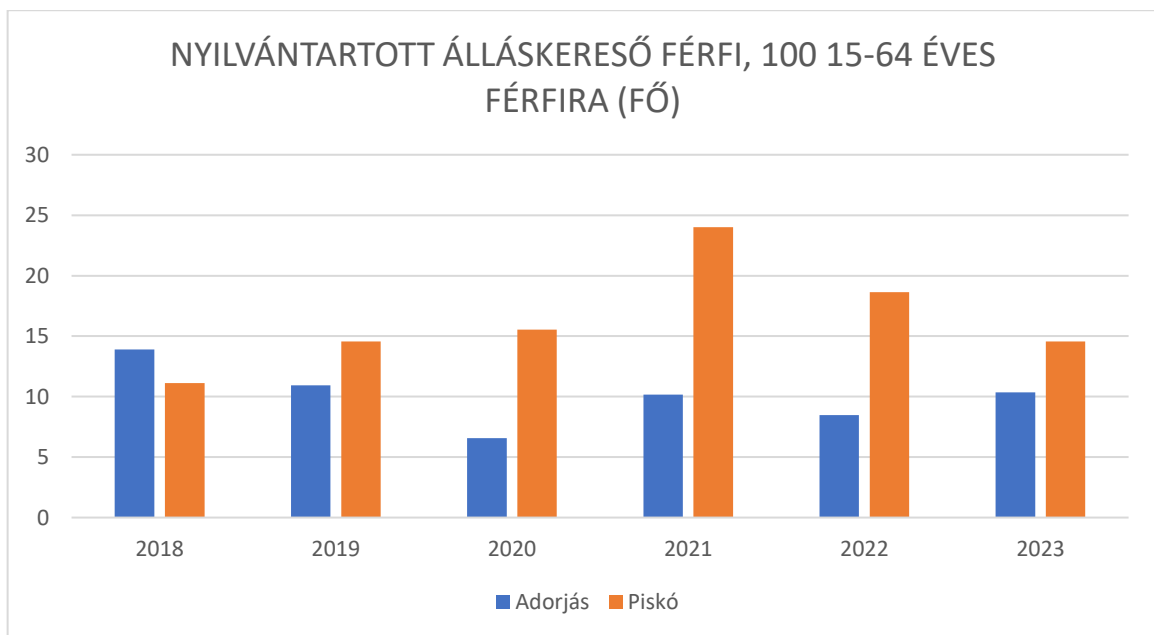
felzárkózást tekintik elérendő célnak (Gyermekesély program, Végtelen Lehetőségek pilot, Fókuszban a gyermek, Felzárkózó Települések program).

Adorjás és Piskó összehasonlítása

Az összehasonlításba bevont két település a déldunántúli régióban, Baranya vármegye déli részén helyezkedik el a Sellyei járásban, az Ormánság tájegység keleti felén. A járás a magyarországi járások között a második leghátrányosabb helyzetű térség a KSH népszámlálási adatai alapján, ezért szakpolitikai szempontból a komplex programmal fejlesztendő területek közé sorolandó. A települések jogállása község. A polgármesterek 2014 óta függetlenként irányítják a napi életet a falvakban.

Szociodemográfiai szempontból mindkét település az állandó lakosság szám alapján aprófalunak minősül. 2018 és 2022 között enyhe, de folyamatos csökkenés figyelhető meg a lakosság szám alakulásában mindkét település tekintetében. Adorjás 180 fő állandó népességgel rendelkezett 2022-ben, Piskó pedig 254 fővel.

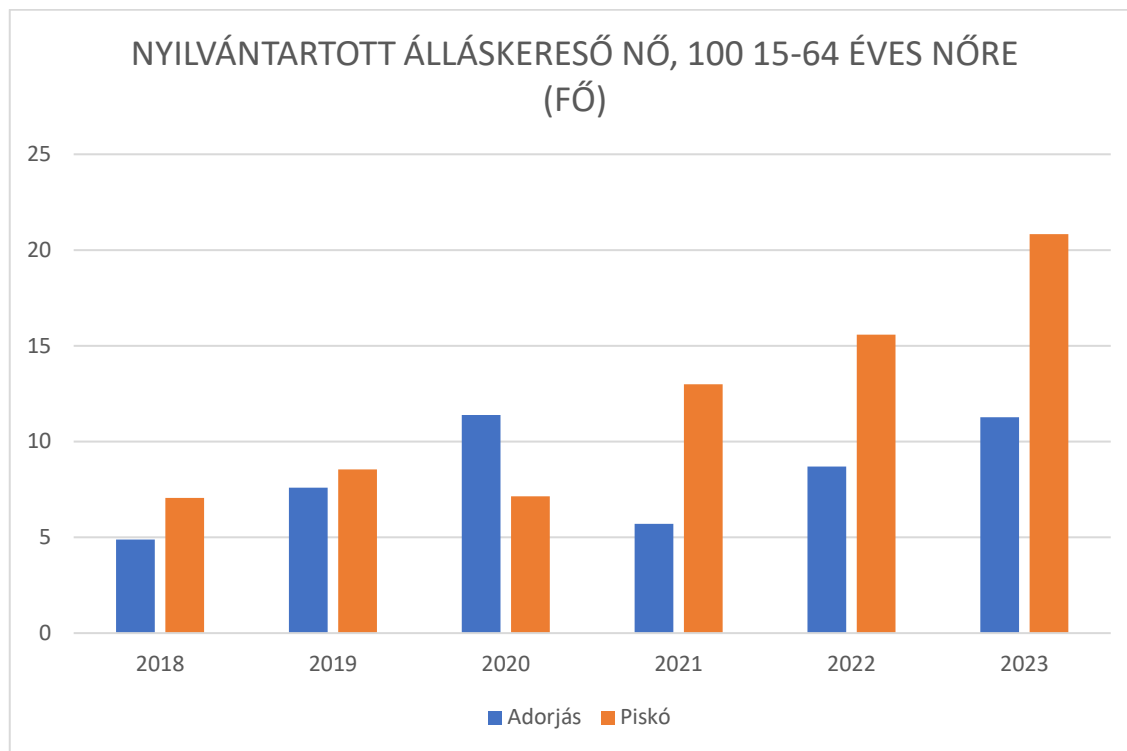
A komplex felzárkózás egyik legjelentősebb indikátora a foglalkoztatási adatokban tükröződik. A két település között jelentős különbség figyelhető meg a nyilvántartott álláskereső férfiak számában. Az 1. sz. ábrán a 15 és 64 év közötti férfiak számarányát láthatjuk száz főre vetítve.

1. sz. ábra: Nyilvántartott álláskereső férfi, 100 15-64 éves férfira vetítve (fő)

Forrás: TEF

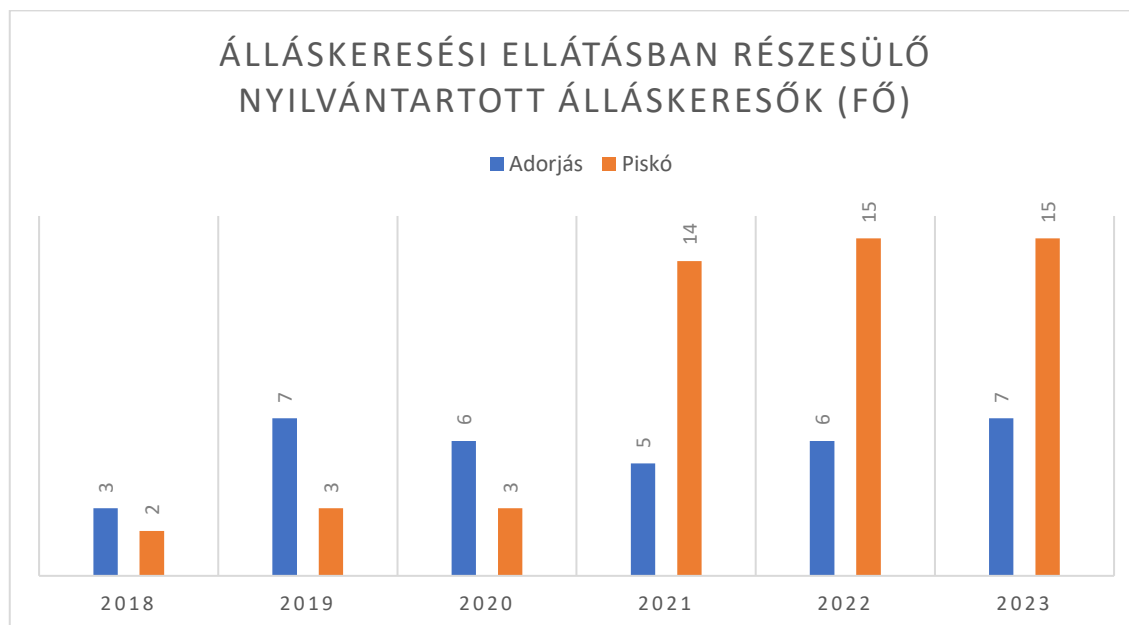
Piskón ez a szám arányait tekintve magasabb. 2021-ben kiugró adat áll rendelkezésre, amelynek több oka is lehetséges. Ezen okok megismerésére a kutatás következő fázisában tervezett, félig strukturált interjúk lekérdezése ad lehetőséget. Ugyanezen mutató a nőkre vonatkoztatva 2023-ig viszonylag kiegyensúlyozottnak látszik (2. sz. ábra).

2. sz. ábra: Nyilvántartott álláskereső nő, 100 15-64 éves nőre vetítve (fő)

Forrás: TEF

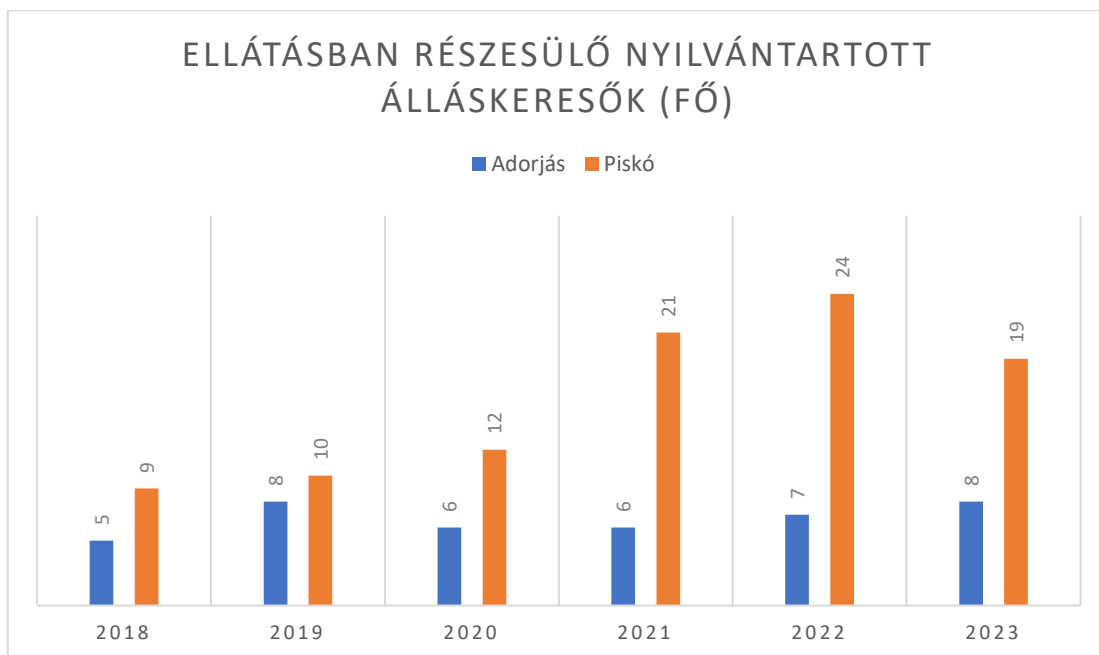
2023-ban Piskón kétszer annyi nyilvántartott álláskereső nő volt, mint Adorjás. Az álláskeresési ellátásban részesülő álláskeresők számaránya Piskón kétszer magasabb, mint Adorjás (3. sz. ábra).

3. ábra: Álláskeresési ellátásban részesülő nyilvántartott álláskeresők (fő)

Forrás: TEF

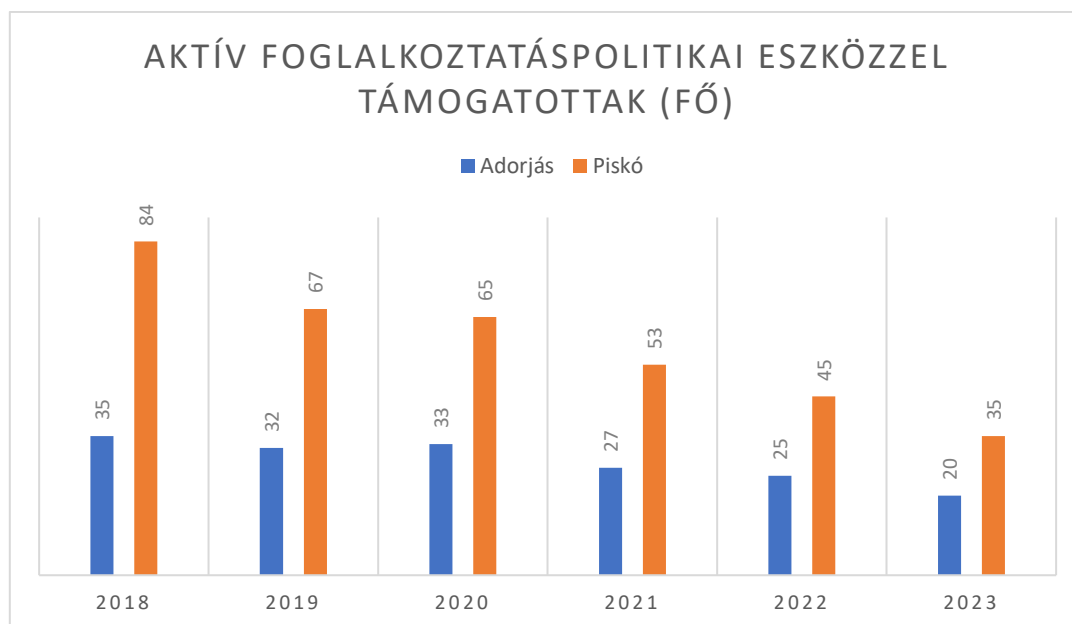
A szociális támogatásokat vizsgálva jelentős különbséget tapasztalunk: Adorjáson 2018 óta egy-két fő kapott ellátást, Piskón négy-kilenc fő. A nyilvántartott álláskeresők közül szintén Piskón részesülnek nagyobb arányban ellátásban (4. sz. ábra).

4. sz. ábra: Ellátásban részesülő nyilvántartott álláskeresők (fő)

Forrás: TEF

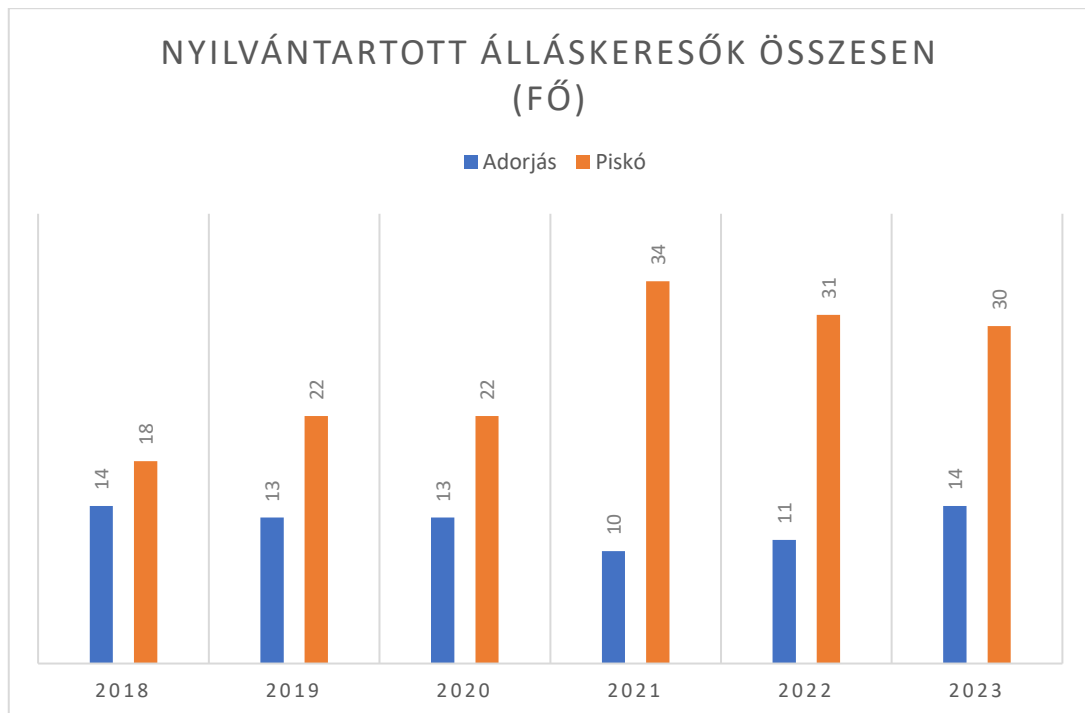
Az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközzel támogatott személyek számarányában az adatok alapján mindkét településen csökkenő tendencia látható (5. sz. ábra).

5. sz. ábra: Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközzel támogatottak (fő)

Forrás: TEF

Mindent egybevetve a két településen nyilvántartott álláskeresők száma 2023-ban Adorjásen 14 fő, Piskón 30 fő. Piskó aktív korú népességének ez 22%-át jelenti, míg Adorjásénak 12%-át (6. sz. ábra).

6. sz. ábra: Nyilvántartott álláskeresők összesen (fő)

Forrás: TEF

A TEF által mentorált, valamint az előkészítést nyomon követő Helyi Esélyegyenlőségi Program a két település helyzetelemzésének főbb megállapításaira építve külön fejezetben kerül bemutatásra. Adorjás és Piskó kutatásához a TEF biztosította a szükséges szakmai dokumentumokat. A Helyi Esélyegyenlőségi Program mentorálásához hozzátartozik a fórumokon való egyeztetés is. Ezeken az érintett célcsoport érdekeit figyelembe vevő és képviselő szervezetek vesznek részt (civil szervezetek, egyházi képviselők, érdekvédők stb.). Az összehasonlításban Adorjás 2018. évi és Piskó 2023. évi Helyi Esélyegyenlőségi Programjának intézkedési tervét vizsgáltam. Az érintett településeken az önkormányzatok hagyják jóvá a végső verziót, amellyel elfogadják a dokumentumban felsorolt helyi sajátosságokat és problémákat is. Mindkét településen elsődleges problémaként jelentkeznek az alacsony szintű iskolai végzettség, illetve kifejezetten a gyermekek körében a továbbtanulási nehézségek és a jövőkép hiánya.

A teljességhez hozzátartozik, hogy a kutatás jelenlegi helyzetét mutattam be. Ezenkívül még több hónap intenzív kutatói munka következik, amely során az eddig kapott információkból felmerült további kérdések is tisztázásra kerülnek.

Konklúzió

A területfejlesztési folyamatok elemzése rámutat arra, hogy a vidéki térségek leszakadását egyidejűleg társadalmi és gazdasági kihívások is jellemzik, amelyek hatékony kezelése az integrált, komplex megközelítés alkalmazását igényli. Noha a múltbeli területfejlesztési programok számos jelentős társadalmi és gazdasági problémát céloztak meg, a helyi közösségek aktív bevonásának és a helyi igényekhez igazított, célzott beavatkozások hiánya továbbra is jelentősen korlátozta e programok eredményességét.

Jelen tanulmányban a magyar vidék felzárkózásának esélyeivel és lehetőségeivel kapcsolatos kérdések vizsgálata során különös figyelmet fordítottam a településszociológiában egyre népszerűbb jelenségre, a társadalmi innovációra, annak jellemzőire és előfordulására, az úgynevezett jó gyakorlatokra is. Ahhoz, hogy e ponthoz eljussunk, a korábbi vidékfejlesztéssel foglalkozó kutatások, elméletek és szakpolitikai programok megismerése és elemzése is szükséges volt. A szakirodalmi áttekintés alapján a vidékfejlesztésben tézisként rögzült a helyi közösségek szükségleteire és erőforrásaira támaszkodó, alulról szerveződő fejlesztési megközelítés. Tanulmányom

középpontjában a társadalmi innováció áll, különös tekintettel annak legjelentősebb komplex felzárkózást megcélzó formájára, a Felzárkózó Települések programra. A társadalmi innovációk – mint például a Jelenlét program – lehetőséget adnak arra, hogy a helyi problémákra olyan megoldások születhessenek a különféle erőforrások bevonása mellett, amelyek a közösséget erősítik. A helyi társadalom gazdasági felzárkózása mellett hosszú távon erősödik a helyi identitás, és létrejöhetnek olyan közösségek, amelyek tevékenyen hozzájárulnak saját jólétükhöz.

A kutatás során alkalmazott kvalitatív és kvantitatív módszerek magukban hordozzák azt a lehetőséget, hogy mélyebben megértsük a Felzárkózó Települések program hatásait és a felzárkózási lehetőségek jövőbeli irányát. Fontos hangsúlyozni, hogy a vizsgálat még csak a kezdeti szakaszban van, de már az előzetes eredmények is arra utalnak, hogy a programban részt vevő települések jelentős előnyökhöz juthatnak.

A periférikus térségekben – különösképpen a kutatási területen, a Sellyei járásban – a társadalmi innováció már végső megoldást jelenthet a társadalmi, gazdasági, infrastrukturális és környezeti hátrányok leküzdéséhez. Az aprófalvakban – amilyen a vizsgált két település is – az ilyen típusú társadalmi innovációk erősítik az aktív állampolgári részvételt, és lehetőséget biztosítanak a helyi lakosság számára, hogy közvetlenül részt vegyenek saját problémáik megoldásában. Ehhez azonban innovátor típusú szereplőkre van szükség, akik rendelkeznek az összefogás és koordináció képességével. A jó gyakorlatok fenntartható módon próbálnak választ adni a helyi problémákra, és példát jelentenek más települések számára, ezáltal adaptálhatókká válnak. A Felzárkózó Települések program a települések komplex felzárkózására irányul, de egyben szociális és közösségmodell is kínál.

Az eddig lezajlott kutatás adatai és a személyes terepmegfigyelés tapasztalatai alapján összegzésül elmondható, hogy a Felzárkózó Települések program adaptálhatósága kiemelt fontossággal bír, hiszen Magyarországon nemcsak a részt vevő 300 településnek van szüksége a felzárkózásra, hanem további települések százainak is. A jelenlegi finanszírozási keret e településekre van szabva, viszont a TEF hatáskörébe tartozó, esélyegyenlőséget célzó kezdeményezések hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a központi szerv szélesebb körű aktív együttműködést alakítson ki a civil szervezetekkel. Az adaptálhatóság és a program strukturált kiszélesítése növelhetné a magyar vidék felzárkózási esélyeit.

Irodalomjegyzék

- Balogh, A. (2008) *Az aprófalvas településállomány differenciálódási folyamatai Magyarországon*. Szombathely, Savaria University Press.
- Baptista, N.– Pereira, J.– Moreira, A. C.– Matos, N. D. (2019) Exploring the meaning of social innovation: a categorisation scheme based on the level of policy intervention, profit orientation and geographical scale. *Innovation*, 21(3). pp. 379–397.
DOI: [10.1080/14479338.2019.1585188](https://doi.org/10.1080/14479338.2019.1585188)
https://www.researchgate.net/publication/331553964_Exploring_the_meaning_of_social_innovation_a_categorisation_scheme_based_on_the_level_of_policy_intervention_profit_orientation_and_geographical_scale [Letöltve: 2025.03.10.].
- Baranyi, B. (2013) *Integrált területfejlesztés*. Elméleti jegyzet. Debreceni Egyetem AGTC.
<https://dea.lib.unideb.hu/items/decd71b9-od7f-439b-b91d-5e8c6af93b81> [Letöltve: 2024.05.28.].
- Bársony, S.– Horeczki, R. (2018) Lehet-e egy hátrányos helyzetű település sikeres? *Falu Város Régió*, pp. 73–79.
<https://regscience.hu/items/30aedob5-d033-4dfo-8042-64bcf09101fo> [Letöltve: 2025.03.13.].
- Beluszky, P.–Sikos, T. T. (2007) Változó falvaink: Magyarországi falvak típusai a harmadik évezred kezdetén. *Tér és Társadalom*, 21 (3). pp. 1–29.
<https://real.mtak.hu/92695/8/1121-Tanulm%C3%A1mysz%C3%B6veg-2239-1-10-20110807.pdf> [Letöltve: 2024.08.17.].
- Benedek, J.–Kocziszky, Gy. –Veresné Somosi, M. (2015) Új innovációs paradigma? Regionális társadalmi innovációs potenciál javításának lehetősége szakértői rendszer segítségével, lehetőségek és korlátok. In: Veresné Somosi, M. (szerk.) *Mérleg és Kihívások*. IX. Nemzetközi Tudományos Konferencia, Konferencia kiadvány.
<https://t-modell.unimiskolc.hu/files/8597/Benedek+Kocziszky+VeresneSomosi+Mariann.pdf> [Letöltve: 2024.10.25.].
- Bucher, E. (2019) *Civil szervezetek a terület- és településfejlesztés terén*. Pécs, Institutio Kiadó.
https://www.academia.edu/68515173/Civil_szervezetek_a_teruletfejlesztes_teren?uc-sb-sw=85666695 [Letöltve: 2023.02.25.].
- Caulier-Grice, J.–Davies, A.–Patrick, R. –Norman, W. (2012) *Defining social innovation. A deliverable of the project: The theoretical, empirical and policy foundations for building social innovation in Europe (TEPSIE)*. European Commission–7th Framework Programme. Brussels: European Commission, DG Research, 22.

- <https://youngfoundation.org/wp-content/uploads/2012/12/TEPSIE.D1.I.Report.DefiningSocialInnovation.Part-1-defining-social-innovation.pdf> [Letöltve: 2025.03.13.].
- Chatzichristos, G.–Olmedo, L.–van Twuijver, M.–O’Shaughnessy, M. (2023) Support networks for social innovation: Insights from Ireland. *Journal of Social Entrepreneurship*, pp. 1–21.
<https://cora.ucc.ie/items/5984215c-26aa-4aa3-90e3-a53ab8897694> [Letöltve: 2023.10.15.].
- Csatári, B. (2001) A vidék földrajzi kérdései. A földrajz eredményei az új évezred küszöbén. Magyar Földrajzi Konferencia. Szeged. pp. 25–27.
<https://geography.hu/mfk2001/cikkek/Csatari.pdf> [Letöltve: 2023.03.15.].
- Csate, A. (2005) Reménykeltők. Politikai vállalkozók, hálózatok és intézményesülés a magyar vidékfejlesztésben 1990–2002 között. Budapesti Corvinus Egyetem.
https://phd.lib.uni-corvinus.hu/76/1/csate_andras.pdf [Letöltve: 2025.03.15.].
- Csorba, J. (2010) „Segély helyett munka.” A közfoglalkoztatás formái és sajátosságai. *Szociológiai Szemle*, 20(1). pp. 26–50.
- Csurgó, B. (2014) A vidék nosztalgija. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Szociológiai Intézet.
<https://real.mtak.hu/14297/1/csurgo.pdf> [Letöltve: 2024.12.12.].
- De Palo, C.–Karagiannis, S.–Raab, R. (2018) *Innovation and inequality in the EU: for better or for worse?* Publications Office of the European Union.
DOI: [10.2760/365700](https://doi.org/10.2760/365700)
<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC112623> [Letöltve: 2025.03.13.].
- Drucker, P. F. (1987) Social innovation—management’s new dimension. *Long Range Planning*, 20(6). pp. 29–34.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0024630187901294> [Letöltve: 2024.12.10.].
- Döringer, S. (2017) *Is Social Innovation a Key to “De-Peripheralization”?* Dealing with Challenges of Peripheralization on a Local Level.
<http://epub.oeaw.ac.at/oxc1aa5576%200x0039109b.pdf> [Letöltve: 2024.10.16.].
- Enyedi, G. (1997) A sikeres város. *Tér és Társadalom*, 11(4). pp.1–7.
- Ewers-Brenck, H. (1992) Innovation as a driver for regional growth. *Journal of Economic Development*, 6(2). pp. 72–85.
- Ferge, Zs. (2017) *Társadalom és szociálpolitika Magyarországon 1990–2015*. Budapest, Osiris.
- Finta, I. (2019) A magyar vidékfejlesztés sikereinek, kudarcainak speciális tényezői. In: Farkas, J. Zs.–Kovács, A. D.–Perger, É.–Lennert, J. Hoyk, E.–Gémes, T. T. (szerk.) *Alföldi kaleidoszkóp. A magyar vidék a XXI. században*. Tanulmányok a 70 éves Csatári Bálint köszöntésére. MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete, Kecskemét. pp. 84–98.
https://real.mtak.hu/182538/1/finta_magyar_2019.pdf [Letöltve: 2024.10.16.].
- Finta, I. (2022) Az Európai Unió átfogó fejlesztéspolitikai alapelveinek fejlődési trendjei és azok érvényesülése Magyarországon. *Új Magyar Közigazgatás*, 2. pp.1–19.
<https://real.mtak.hu/161427/> [Letöltve: 2024.04.26.].
- Finta, I. (2023) *Comments on the European Court of Auditors. Special Report on the Leader Programme*. *European Countryside*, 15(2). pp. 328–345. DOI: [10.2478/euco-2023-0018](https://doi.org/10.2478/euco-2023-0018)
https://www.researchgate.net/publication/372004738_Comments_on_the_European_Court_of_Auditors'_Special_Report_on_the_Leader_Programme [Letöltve: 2024.04.26.].
- Finta, I.–Horeczki, R. (2023) Vidékfejlesztési programok jellegzetességei a periférikus térségekben. *Tér és Társadalom*, 37(3). pp. 53–76.
<https://tet.rkk.hu/index.php/TeT/article/view/3504/5705> [Letöltve: 2025.03.10.].
- G. Fekete, É. (2001) Innovációk a kistérségi fejlesztésben. *Tér és Társadalom*, 3–4. pp. 39–53.
<https://tet.rkk.hu/index.php/TeT/article/view/819> [Letöltve: 2024.03.14.].
- G. Fekete, É.–Péter, Zs.–Siposné Nándori, E.–Lipták, K.–Hegyi-Kéri, Á. (2013) *Területi politikák és stratégiák*. Miskolc, Miskolci Egyetem, GTK.
- G. Fekete, É. (2013a) Az aprófalvak gazdasági megújulásának lehetőségei. In Kovács, K.–Váradi M., M. (szerk.) *Hátrányban vidéken*. s. 1., Argumentum Kiadó. pp. 352–363.
- G. Fekete, É. (2013b) *Integrált vidékfejlesztés*. Miskolc, Miskolci Egyetem.
<https://gtk.uni-miskolc.hu/files/5017/Integr%C3%A1lt%20vid%C3%A9kfejleszt%C3%A9s.pdf> [Letöltve: 2024.11.29.].
- Harangozó, Zs. (2022) A társadalmi innováció jelentősége a vidékfejlesztésben. *Strategic Issues of Northern Hungary Economy-Region-Society/Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek. Gazdaság-Régió-Társadalom*, 19(1).
DOI: <https://doi.org/10.32976/stratfuz.2022.14>
https://real.mtak.hu/141305/1/Strategiaifuzetek2022-1_159.pdf [Letöltve: 2023.12.10.].
- Henle, K. et al. (2008) Identifying and managing the conflicts between agriculture and biodiversity conservation in Europe – A review. *Agriculture, ecosystems & environment*, 124(1–2). pp. 60–71.
DOI: [10.1016/j.agee.2007.09.005](https://doi.org/10.1016/j.agee.2007.09.005)
https://www.researchgate.net/publication/229349716_Identifying_and_Managing_the_Conflicts_between

- [Agriculture and Biodiversity Conservation in Europe-a Review](#) [Letöltve: 2025.01.15.].
- HÉTFEA Elemző Központ (2013) *A fejlesztési források szerepe a leszakadó térségek dinamizálásában.* <https://hetfa.hu/2013/08/09/a-fejlesztési-forrasok-szerepe-a-leszakado-tersegek-dinamizalasan/> [Letöltve: 2023.02.16.].
- Horeczki, R.–Póla, P. (2022) Percepciók a sikerességről Baranya megyében. *Comitatus: Önkormányzati Szemle*, 32(243). pp. 57–70. https://epa.oszk.hu/03900/03942/00029/pdf/EPA03942_comitatus_2022_243.pdf [Letöltve: 2025.01.15.].
- Káposzta, J. (szerk.) (2010) *Integrált területfejlesztés.* Gödöllő, Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet.
- Keller, J. (2020) Lost in Transformation: A place-based project in the EU's multi-level system. In: Nunes Silva, C. (ed.) *Contemporary Trends in Local Governance: Reform, Cooperation and Citizen Participation.* Springer, Cham. pp. 195–216. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-52516-3_10 https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-52516-3_10 [Letöltve: 2025.01.15.].
- Keller, J. (2018) Az esély-kiegyenlítés egyenlőtlen feltételei: a koragyerekkori szolgáltatások intézményi aszimmetriái. *Esély*, 29 (5). pp. 48–75.
- Kocsiszky, G.–Szendi, D. (2018) Regional disparities of the social innovation potential in the Visegrad countries: Causes and consequences. *European Journal of Social Sciences Education and Research*, 12(1). pp. 35–41. DOI: [10.2478/ejses-2018-0004](https://doi.org/10.2478/ejses-2018-0004) https://www.researchgate.net/publication/331300264_Regional_Disparities_of_the_Social_Innovation_Potential_in_the_Visegrad_Countries_Causes_and_Consequences [Letöltve: 2023.12.18.].
- Kovács, I. (2012) *A vidék az ezredfordulón. A jelenkori magyar vidéki társadalom szerkezeti és hatalmi változásai.* Budapest, Argumentum Kiadó – MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont. <https://www.szaktars.hu/argumentum/view/kovachimre-a-videk-az-ezredfordulon-a-jelenkori-magyar-videki-tarsadalom-szerkezeti-es-hatalmi-valtozasai-2012/?pg=0&layout=s> [Letöltve: 2024.12.05.].
- Kovács, I. (2013) A jelenkori magyar vidéki társadalom szerkezeti és hatalmi változásai. In: *HITEL*, február. pp. 145–187. https://real.d.mtak.hu/296/1/kovachimre_6_Tezis.pdf [Letöltve: 2024.12.05.].
- Kovács, T. (2004) *Aprófalvainkról – illúziók nélkül.* Területi Statisztika, 7(2). pp. 125–136.
- Kovács, T. (2005) A sellyei (siklósi-) KSH-térség rövid leírása. In: Baranyi, B. (szerk.) *Roma szegregációs folyamatok a cserháti és dél-baranyai kistérségekben.* Gondolat – MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest. pp. 29–52. https://btk.pte.hu/sites/btk.pte.hu/files/szociologia/DSZDI/kiadvany/falukutatas_ormansag_pte_socologia.pdf [Letöltve: 2024.12.05.].
- Ladányi, J.–Szelényi, I. (2004) *A kirekesztettség változó formái: közép-és délkelet-európai romák történeti és összehasonlító szociológiai vizsgálata.* Budapest, Napvilág.
- Ladányi, J. (2010) *Létezett-e szocialista típusú urbanizációs modell? 2. Társadalom és térszerkezeti átalakulások. Válogatott tanulmányok (1975-2010).* <https://tat.k.elte.hu/dstore/document/1556/ladanyi2.pdf> [Letöltve: 2025.09.24.].
- Lantos, S. (2023) A Felzárkózó települések program a Jelenlét programokban: Developing Settlements Program within Presence. Máltai Tanulmányok. *A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Tudományos Folyóirata*, 5(2). pp. 81–97. DOI: [10.56699/MT.2023.2.6](https://doi.org/10.56699/MT.2023.2.6) <https://real.mtak.hu/167706/1/6-Lantos.pdf> [Letöltve: 2025.09.24.].
- Lengyel, I. (2000) Porter-rombusz: a regionális gazdaságfejlesztési stratégiák alapmodellje. *Tér és Társadalom*, 14(4). pp. 39–86. DOI: <https://doi.org/10.17649/TET.14.4.606> <https://tet.rkk.hu/index.php/TeT/article/view/606/1210> [Letöltve: 2024.11.25.].
- Lukács, G. S. (2008) *Sikerés vidék.* Budapest, Szaktudás Kiadó Ház. <https://www.szaktars.hu/szaktudas/view/sikeres-vidék/?pg=0&layout=s> [Letöltve: 2025.03.02.].
- Nousiainen, M.–Mäkinen, K. (2015) Multilevel governance and participation: interpreting democracy in EU-programmes. *European Politics and Society*, 16(2). pp. 208–223. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/45799/nousiainen%20%20makinen%202015%20multilevel%20governance%20and%20participation.pdf?sequence=1> [Letöltve: 2025.03.13.].
- O'Shaughnessy, M.–Christmann, G.–Richter, Ph. (2023) Introduction. *Dynamics of social innovations in rural communities*, 99 (1). pp. 187–192. DOI: [10.1016/j.jrurstud.2022.09.010](https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2022.09.010) <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S074301672200208X> [Letöltve: 2025.03.10.].
- Marshall, F.–Dolley, J. (2019) Transformative innovation in peri-urban Asia. *Research Policy*, 48(4). pp. 983–992. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2018.10.007> <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S004873318302397?via%3Dihub> [Letöltve: 2023.11.25.].

- Metszősy, G. (2019) A társadalmi innovációs törekvések sikerének és kudarcának okai. *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek* XVI(2). pp. 87–96.
https://www.strategiaifuzetek.hu/files/253/SF-2019-2_087.pdf [Letöltve: 2022.05.15].
- MMSZ (2021) *Kiválasztási módszertan a Felzárkózó települések programban részt vevő, települési programmegvalósító szervezetekhez*. Budapest, Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület.
<https://fete.hu/app/uploads/2023/11/Szakteruleti-kivalasztasi-szemponatok.pdf> [Letöltve: 2025.03.10].
- MMSZ (2022) *Kapcsoskönyv. A Jelenlét program építőkockái*. Budapest, Magyar Máltai Szeretetszolgálat.
<https://fete.hu/dokumentumtar/kapcsos-konyv/> [Letöltve: 2023.02.14].
- Nemes, G.–High, C. (2013) Old institutions, new challenges: the agricultural knowledge system in Hungary. *Studies in agricultural economics*, 115(2). pp.76–84.
https://oro.open.ac.uk/37642/1/1303-nemes_a.pdf [Letöltve: 2023.02.14].
- Nemes, G.–Varga, Á. (2015) *Társadalmi innováció és társadalmi tanulás a vidékfejlesztésben - sikeres, problémák, dilemmák*. Miskolc: Conference: Mérleg és Kihívások. IX. Nemzetközi tudományos konferencia. pp. 434–444.
<https://real.mtak.hu/32781/> [Letöltve: 2025.03.10].
- Német, N. (2023) A Felzárkózó Települések program cél-és keretrendszere. *Kapocs* 22 (1). pp. 17–26.
http://epa.niif.hu/02900/02943/00091/pdf/EPA02943_kapocs_2023_1.pdf#page=18 [Letöltve: 2025.03.10].
- Neumeier, S. (2017) Social innovation in rural development: identifying the key factors of success. *Geogr J.* 183. pp. 34–46.
DOI: <https://doi.org/10.1111/geoj.12180>
<https://rgs-ibg.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/geoj.12180> [Letöltve: 2025.03.10].
- Nemes, N. T. (1990) Területi egyenlőtlenségek dimenziói. Adalékok egy „kvázi-elmélethez”. *Tér és társadalom*, 4(2). pp.15–30.
- Osburn, J.–Caruso, J.–Wolfensberger, W. (2011) The Concept of “Best Practice”: A brief overview of its meanings, scope, uses, and shortcomings. *International Journal of Disability, Development and Education*, 58(3). pp. 213–222.
DOI: [10.1080/1034912X.2011.598387](https://doi.org/10.1080/1034912X.2011.598387)
https://www.researchgate.net/publication/241722583_The_Concept_of_Best_Practice_A_brief_overview_of_its_meanings_scope_uses_and_shortcomings [Letöltve: 2023.01.10].
- Perpék, É.–Kiss, M. (2023) *Véges és végtelen lehetőségek: A Végtelen lehetőség program értékelő vizsgálata*. Budapest. HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont.
https://real.mtak.hu/185834/1/Perpek_Kiss_Veges_es_vegtelen_lehetosegek_TK.pdf [Letöltve: 2024.12.01].
- Phills, J. A.–Deiglmeier, K.–Miller, D. T. (2008) Rediscovering social innovation. *Stanford Social Innovation Review*, 6(4). pp. 34–43.
https://ssir.org/articles/entry/rediscovering_social_innovation# [Letöltve: 2025.02.18].
- Pylkkänen, P.–Hyyryläinen, T. (2004) *Mainstreaming of the Leader Method in Finnish Rural Policy*. University of Helsinki, Mikkeli Institute for Rural Research and Training. A paper to be presented at the 8th Annual Conference of The Nordic-Scottish University Network for Rural and Regional Development in Ristiina, Finland.
https://www.researchgate.net/publication/288880300_Mainstreaming_of_the_LEADER_method_into_rural_development_policies_in_Finland [Letöltve: 2024.12.05].
- Ramos, E.–del Mar Delgado, M. (2003) European rural development programmes as a mean of strengthening democracy in rural areas. In: *Walking Towards Justice: Democratization in Rural Life*. Emerald Group Publishing Limited. pp. 135–157. DOI: [10.1016/S1057-1922\(03\)09009-7](https://doi.org/10.1016/S1057-1922(03)09009-7)
https://www.researchgate.net/publication/241426438_European_rural_development_Programmes_as_a_mean_of_strengthening_democracy_in_rural_areas_Walking_towards_justice_democratization_in_rural_life [Letöltve: 2025.03.11].
- Rechnitzer, J. (1993) *Szétszakadás, vagy felzárkózás: a térszerkezetet alakító innovációk*. MTA Regionális Kutatások Központja. p. 208.
https://hungarian-geography.hu/konyvtar/kiadv/FE1995/FE19951-2_38.pdf [Letöltve: 2025.01.24].
- Ragadics, T. (2010) Integrációs és szegregációs folyamatok a hátrányos helyzetű magyarországi kistélepléseken. In: Rab Virág–Deák Anita (szerk.) *Együttműködés – versengés*. Gondolat Kiadó, Budapest. pp. 244–255.
<https://www.szaktars.hu/gondolat/view/rab-virag-deak-anita-szerk-egyuttmukodes-versenges-2010/?pg=0&layout=s> [Letöltve: 2025.01.15].
- Ragadics, T. (2012) Társadalmi csapdák a hátrányos helyzetű dél-baranyai kistélepléseken. *Comitatus: Önkormányzati Szemle*, 22(208). pp. 39–48.
- Ragadics, T. (2015) *Helyi társadalom, lokális közösségek az ormánsági kistélepléseken*.
<https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/16108/ragadics-tamas-tezis-hun-2016.pdf?sequence=2&isAllowed=y> [Letöltve: 2023.12.19].
- Ragadics, T. (2019) *Közösségek és helyi társadalom az Ormánság kistélepléseiben*. Pécs, Institutio Kiadó.

- Sellyei kistérség Tervdokumentuma. Kapos Innovációs Transzferközpont Kht. 2009.
- Szendi, D. (2018) A társadalmi innovációs potenciál mérésének lokális szintű lehetőségei. *Erdélyi Társadalom*, 16(1). pp. 31–58. DOI:[10.17177/77171.207](https://doi.org/10.17177/77171.207) https://www.researchgate.net/publication/328783275_A_tarsadalmi_innovacios_potencial_meresenek_lokalis_szintu_lehetosegei [Letöltve: 2024.01.30.].
- Szelenyi, I. (1990) Alternative futures for Eastern Europe: the case of Hungary. *East European Politics and Societies*, 4(2). pp. 231–254. DOI:<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0888325490004002004?icid=int-sj-abstract-similar-articles.4> [Letöltve: 2024.08.13.].
- Szarvák, T. (2022) *Adalékok a társadalmi felzárkózás szociológiájának értelmezéséhez*. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Szörényiné Kukorelli, I. (2016) Az innováció szerepe a falvak életében. In: Sikos, T.–Tiner (szerk.) *Tájak, régiók, települések térben és időben*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó (Nordex Kft). http://regscience.hu:8080/jspui/bitstream/11155/1356/1/szorenyine_innovacio_2016.pdf [Letöltve: 2022.05.10.].
- Timár, J.–Velkey, G. (2003) *Várossiker alföldi nézőpontból*. MTA RKK ATI, MTA Társadalomkutató Központ, Békéscsaba-Budapest.
- Várad, M. M. (2015) Szegénység, projektek, közpolitikák. *Tér és Társadalom*, 29(1). pp. 69–96. DOI: <https://doi.org/10.17649/TET.29.1.2678> <https://tet.rkk.hu/index.php/TeT/article/view/2678> [Letöltve: 2023.02.08.].
- Varga, K. (2017) Regionális társadalmi innováció kérdései. *International Journal of Engineering and Management Sciences*, 2(4). pp. 602–616. <https://dea.lib.unideb.hu/items/9b4307do-fi6f-47dd-b450-77630ee6296a> [Letöltve: 2025.01.20.].
- Varga, K.–Tóth, Z.–Tóth-Kiss, A. (2019) Innovation today – a complex innovation approach to social and technical innovations. *Innovations*, 7(1). pp. 13–17. <https://stumejournals.com/journals/innovations/2019/1/13.full.pdf> [Letöltve: 2025.03.02.].
- Vercseg, I. (2004) A társadalmi tőke (social capital) mérése magyarországi településeken. *Parola*, 3. pp.10–15.
- Veresné Somosi, M.–Tóth, G.–Varga, K. (2023) A magyarországi járások versenyelőnyének elemzése társadalmi innovációs potenciál alapján, 2020. *Területi Statisztika*, 63(4). pp. 445–465. DOI: <https://doi.org/10.15196/TS630402> https://www.ksh.hu/statszemle_archive/terstat/2023/2023_04/ts630402.pdf [Letöltve: 2024.09.25.].
- Virág, T. (2009) Szegények a kistelepülések fogságában – a szociálpolitika mindennapi gyakorlata egy hátrányos helyzetű térség településein. *Esély*, 20 (4). pp. 38–54. https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/78752/2009_4_o2virag.pdf?sequence=1 [Letöltve: 2024.10.24.].
- Virág, T. (2020) Demográfiai polarizáció, térbeli és társadalmi marginalizáció két zsugorodó középvárosban. *Szociológiai Szemle*, 30 (2). pp. 27–49. https://real.mtak.hu/120866/1/2020_2_2.pdf [Letöltve: 2024.09.30.].
- Wade, P.–Rinne, P. (2008) *A Leader Dissemination Guide Book Based on Programme Experience in Finland, Ireland and the Czech Republic: Final report of the transnational Leader dissemination project for the Finnish Rural Policy Committee*. Rural Policy Committee.
- Widuto, A. (2019) *Regional Inequalities in the EU*. European Parliamentary Research Service.
- Zapf, W. (1994) *Modernisierung, Wohlfahrtsentwicklung und Transformation. Soziologische Aufsätze 1987 bis 1994*. Berlin: Wissenschaftszentrum, Berlin für Sozialforschung. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/122900/1/209669.pdf> [Letöltve: 2022.05.02.].

Internetes hivatkozások

2014. évi LXXVI. törvény a tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1400076.tv> [Letöltve: 2025.03.10.].
- 1404/2019 (VII.5.) Korm. határozat a „Felzárkózó települések” hosszú távú programjainak megalapozásáról. <https://njt.hu/jogszabaly/2019-1404-30-22> [Letöltve: 2023.03.10.].
- Felzárkózó Települések program weboldala. <https://fete.hu/> [Letöltve: 2025.03.10.].
- Fókuszban a gyermek program weboldala. <https://fokuszbanagyermek.hu/> [Letöltve: 2025.03.10.].
- Gazdaságélénkítő program. Belügyminisztérium, Közfoglalkoztatási portál. <https://kozfoglalkoztatasi.kormany.hu/gazdasagelenkito> [Letöltve: 2023.03.10.].
- Integrált Térségi Gyerekesély Program. Szociális Iránytű – Szociális Ágazati Portál. <https://szocialisportal.hu/integralt-tersegi-gyerekesely-program/> [Letöltve: 2025.03.10.].
- Helyi esélyegyenlőségi programok. Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság. <https://hep.tef.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx> [Letöltve: 2024.09.25.].
- LEADER – Közösségi kezdeményezés a vidéki gazdasági fejlesztés érdekében program weboldala. <https://mnvh.hu/leaders> [Letöltve: 2025.03.10.].

Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia
2030.
<https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2023/03/MNTFS2030.pdf> [Letöltve:
2024.10.09.].

„Spoken Security”: The Linguistic and Visual Construction of Security in Hungarian Tourism Communication

„Beszélt biztonság”: a biztonság nyelvi és vizuális konstrukciója a magyar turisztikai kommunikációban

DOI: [HTTPS://DOI.ORG/10.53793/RV.2025.2.3](https://doi.org/10.53793/RV.2025.2.3)

Abstract

This study examines how security is constructed in Hungarian tourism communication through the interplay of linguistic and visual practices, using the concept of “spoken security.” Its theoretical foundation is securitization theory (Buzan–Wæver–de Wilde 1998), which conceptualizes security as a speech act; this is complemented by the integration of critical discourse analysis (Fairclough 1995) and multimodal discourse analysis (Kress–van Leeuwen 2006). The empirical findings are based on materials from four tourism portals (Balaton.hu, Budapestinfo.hu, CsodasMagyarország.hu, HelloHungary.hu). The results indicate that security appears not as a defensive but as a trust-based construct: affirmative statements such as “safe”, “peaceful” performatively produce a sense of security, which is visually anchored by metaphorical imagery of nature, family, and order. Multilingual accessibility (language-switching options, audio guides, typographic coherence) functions as a form of intercultural security, offering the promise of comprehensibility and navigability. The study demonstrates how everyday security is generated within tourism; it analyses the interplay of linguistic and visual devices; and it clarifies the ways in which multilingualism can be understood as an infrastructural system supporting security.

KEYWORDS: SECURITIZATION, TOURISM, DISCOURSE ANALYSIS, MULTIMODAL VISUALITY, MULTILINGUALISM

Absztrakt

A tanulmány a „beszélt biztonság” fogalmán keresztül vizsgálja, hogyan konstruálódik a biztonság a magyar turisztikai kommunikációban nyelvi és vizuális gyakorlatok összjátékaként. Elméleti kiindulópontja a „biztonságiasítás”-elmélet (Buzan–Wæver–de Wilde 1998), amely a biztonságot beszédaktusként értelmezi; ezt a kritikai diskurzuselemzés (Fairclough 1995) és a multimodális diskurzuselemzés (Kress–van Leeuwen 2006) integrációja egészíti ki. A vizsgálat eredményei négy turisztikai portál (Balaton.hu, Budapestinfo.hu, CsodasMagyarország.hu, HelloHungary.hu) anyagán alapulnak. Az eredmények szerint a biztonság nem védelmi, hanem bizalmi konstrukcióként jelenik meg: a „biztonságos”, „békés” típusú állítások performatív módon hozzák létre a biztonság érzetét, amelyet a természet, a család és a rend képi metaforái vizuálisan rögzítenek. A többnyelvű hozzáférés (nyelvváltás, audioguide-ok, tipográfiai koherencia) interkulturális biztonságként működik, a megértés és navigálhatóság ígérését kínálva. A tanulmány bemutatja, hogyan jelenik meg a turizmusbán a mindennapi biztonság megteremtése; elemzi a nyelvi és képi eszközök összjátékát; valamint tisztázza, milyen módon tekinthető a többnyelvűség a biztonságot támogató háttérrendszernek.

KULCSSZAVAK: BIZTONSÁGIASÍTÁS, TURIZMUS, DISKURZUSELEMZÉS, MULTIMODÁLIS VIZUALITÁS, TÖBBNYELVŰSÉG

Introduction: The Language of Security in Tourism Communication

In the era of twenty-first-century global mobility, tourism functions not only as an economic activity but also as a social and communicative space in which travel,

hospitality, and place-representation intertwine with questions of security. Security in tourism is not confined to infrastructural or political dimensions; it also appears as a linguistically and visually constructed experience. Tourists' decisions and their perceptions of destinations are shaped to a significant extent by discursive practices

– the words, images, and metaphors that communicate safety, stability, and reliability.

The aim of this study is to explore how the discourse of security is constructed and operates within Hungarian tourism communication. Its novelty lies in approaching security not as a given condition, but as a linguistic and visual construct that emerges through acts of communication.

On a theoretical level, the study draws on securitization theory (Buzan–Wæver–de Wilde 1998), which posits that security is a speech act: it becomes social reality through its articulation. Methodologically, this framework is combined with critical discourse analysis (Fairclough 1995) and multimodal discourse analysis (Kress–van Leeuwen 2006) in order to examine linguistic and visual representations of security within a unified analytical system. The significance of the research lies in its interpretation of tourism security as a communicative phenomenon: it reveals security not only in political or physical terms, but also in its discursive and visual dimensions. Language and imagery together construct the social reality in which security, trust, and cultural stability become fundamental elements of the tourist experience.

The empirical corpus of the study consists of four Hungarian tourism portals:

- *Balaton.hu* – a regional site presenting the tourism offerings and programmes of the Balaton area.
- *Budapestinfo.hu* – the official tourism portal of Budapest, serving as the central information channel for urban tourism.
- *CsodasMagyarország.hu* – Hungary’s official tourism website, which plays a major role in shaping the national image.
- *HelloHungary.hu* – a narrative, experience-based magazine showcasing cultural and rural tourism.

These portals represent different levels of Hungarian tourism communication – national, regional, and urban – thus providing a comprehensive picture of how security becomes a central meaning component in tourism marketing and language use.

Theoretical Framework: The Linguistic and Visual Construction of Security

Security in social-scientific thought is increasingly understood not as an objective state but as a socially and communicatively constructed phenomenon. From this perspective, security is never given; rather, it becomes intelligible for someone, about something, and in some particular way. In the context of tourism, this is a particularly sensitive issue, as travel, hospitality, and

destination-representation all unfold through communicative practices in which the experience of security is linguistically and visually constructed. Security is thus not merely physical protection but a cultural and discursive experience: a form of social promise performatively created by tourism communication (Dann 1996; Thurlow–Jaworski 2010; regarding destination branding, Morgan–Pritchard–Pride 2004).

The theoretical foundation of this study is the securitization theory formulated by Buzan and colleagues (1998), which interprets security as a speech act. According to securitization theory, the articulation of security is itself an action: when an actor designates an issue as a security problem, they simultaneously transform it into a social reality. Security thus emerges not from the objective existence of threats but from their discursive articulation. In tourism, this speech act assumes a distinctive form, since here security does not serve to justify a state of exception but, on the contrary, to communicate normality, predictability, and calm. The discourse of tourism security is often de-securitizing: it translates potential threats into the language of care, trust, and harmony. The tourist is portrayed not as someone fleeing danger but as an actor entering a space of care (e.g. Floyd et al. 2004; Gössling–Scott–Hall 2020). In this way, security in tourism communication shifts from protection to trust: the central meaning core is not the warding off of danger but the maintenance of a relationship of trust (among others, Morgan–Hunt 1994; Wang–Yan 2022).

This discursive interpretation of security aligns with the theoretical premises of critical discourse analysis (Fairclough 1995), which regards language not simply as a descriptor of reality but as a reproducer of social relations. Discourse here is a social practice: it both reflects and shapes social conditions. In tourism discourses, the concept of security becomes stabilized through linguistic forms, lexical choices, metaphors, and rhetorical structures. Individual expressions carry performative value: they reinforce the destination’s image and implicitly delineate what constitutes a “good” or “reliable” travel experience (e.g. Echtner–Ritchie 1993; Avraham–Ketter 2012). Discourse analysis allows us to uncover how security becomes a naturalized, seemingly self-evident value – how the image of Hungary, Budapest, or Lake Balaton as a “safe” destination is hegemonically constructed in language. Linguistic formulations often carry hidden ideological elements: metaphors of order, cleanliness, family, and nature evoke a world of care and regularity while excluding voices that would articulate experiences of uncertainty, vulnerability, or social inequality (Péter–

Németh–Lelkóné Tollár 2018; Csapó–Törőcsik 2019: 13–20; Tokodi 2022).

The discourse of tourism security, however, is not only a linguistic but also a visual construction. According to the theory of multimodal discourse analysis (Kress–van Leeuwen 2006), meaning never resides solely in words but emerges from the interplay of visual, typographic, and compositional elements. The visual world of tourism websites reproduces the sensoriality of security: tranquil landscapes, smiling families, spacious environments, and harmonious colours do not assert safety but evoke it. Visuality thus complements the performative force of language: what the text names, the image embodies (Dann 1996). In the logic of multimodality, images, colours, viewpoints, and compositional arrangements all function as carriers of meaning: close-ups connote intimacy, wide shots calmness; warm colours suggest friendliness, while symmetry signals order. Visual discourse thus creates security on a sensorial, experiential level, while linguistic discourse renders it intelligible on cognitive and ideological levels (Thurlow–Jaworski 2010).

There is therefore a strong connection between the discursive and visual constructions of security. In tourism communication, the two media – the word and the image – mutually reinforce one another in constructing the linguistic-visual architecture of trust. Security here does not signify the absence of danger but the presence of predictability and care. The “soft” semantic field of security is trust: security communication does not repel but reassures (Reisinger–Mavondo 2005; Park–Reisinger 2010; Karl–Muskat–Ritchie 2020). The tourist is addressed not as a potential victim but as a member of the community, moving with ease in a culturally open, calm, and predictable environment (for a multidimensional approach to tourism security, Michalkó–Németh–Birkner 2023). This trust-oriented concept of security aligns with the insight of contemporary communication theory that security is not solely a system of protection but also a network of social relations and cultural interpretations (Fairclough 1995; Kress–van Leeuwen 2006).

Within this theoretical framework, the notion of “spoken security” functions as a metaphor for the linguistic and visual performativity of security. Security is not only articulated but also “represented”: it is continually reproduced in tourism communication through linguistic claims and visual metaphors. The metaphors and images appearing in discourse form a web of meaning that shapes tourism as a cultural space of stability and trust. This tripartite theoretical foundation – the speech-act theory of securitization, the sociolinguistic framework of critical discourse analysis, and the visual perspective of multimodal discourse

analysis – enables us to interpret security not as a static state but as a dynamic communicative construct (Buzan–Wæver–de Wilde 1998; Fairclough 1995; Kress–van Leeuwen 2006).

The Security Discourse of Tourism in Hungarian Tourism Communication

Methodological foundations

The study is qualitative in nature: by analysing text units taken from selected tourism websites (titles, subtitles, promotional slogans, descriptive narratives, etc.), we examine how the meaning of security is constructed. On this basis, we identified three main thematic clusters:

1. linguistic securitization (explicit promises and statements of security),
2. the language of trust (implicit meanings of stability and harmony),
3. the discourse of cultural inclusion (openness, multilingualism, inclusive communication).

The metaphorical construction of security through nature and home appears as an immanent component of these discourses, permeating their linguistic structures.

Enunciating security – explicit securitizing acts

The essence of securitization is that the very act of articulation creates security. In Hungarian tourism communication, this most frequently appears in the form of linguistic promises. On the *CsodasMagyarország.hu* website, statements such as the following are common: “*We work internationally to promote Hungary as a colourful, vibrant and safe travel destination*”, “*The baths of the region offer a truly peaceful sanctuary*”, “*get to their destination safely*.” These statements are classic securitizing speech acts: they do not describe security but performatively bring it into being. The actor of communication (“Hungary” as a personified entity) presents security as a national attribute that extends to all visitors.

In the texts on *Budapestinfo.hu*, securitization frequently takes place through normative statements: “*Budapest has been named one of the safest cities to travel in the world*”, “*Budapest’s transportation is simple, fast, and safe!*”, “*provide the perfect setting for a peaceful stroll*.”

In the articles on *HelloHungary.hu*, security appears as part of authentic experience and self-identity – language creates the metaphor of psychological safety:

“enjoy the peaceful harmony of nature”, “a quiet, peaceful location”, “families can enjoy safe and relaxing water sports.”

In the case of *Balaton.hu*, securitization functions as an element of regional identity: “The beach at Alsóörs is a true stronghold of family-friendly beaches on the northern shore... The water quality is impeccable”, “October arrives with a flood of family-friendly programmes.”

These statements demonstrate the positive dimension of securitization theory: the language of security operates simultaneously as a mechanism of identity formation and as an economic strategy.

The language of trust – implicit securitization

The second, more concealed level of securitization is the linguistic construction of trust. This is not always mediated by explicit security terms (such as “safe”), but by networks of connotative meaning – for example, words associated with stability, calm, orderliness, and homeliness.

In the material on *CsodasMagyarország.hu* and *HelloHungary.hu*, for instance, we encounter expressions such as: “a haven of eco-tourism”, “spanning more than 150 acres, the Kecskemét Arboretum is an island of tranquility”, “families can enjoy safe and relaxing water sports.” These expressions construct security as an emotional state rather than as a factual category.

The narrative of *Balaton.hu* creates trust through the linguistic codes of predictability and naturalness: “child-friendly place”, “family-friendly beaches”, “clean water.”

These patterns support a broader interpretation of securitization theory: the articulation of security is not always explicit; it often occurs through linguistic evocation, where meaning is activated via the emotional lexicon.

Cultural inclusion and multilingual security

An important dimension of the discourse of tourism security is linguistic accessibility – that is, whether different visitors encounter the messages of security and inclusion in their own language. Most of the tourism portals under examination are multilingual, thereby consciously constructing a communication of trust and accessibility.

The *CsodasMagyarország.hu* site is available in more than fifteen languages. The very possibility of language choice is a form of securitization: it creates a predictable and inclusive environment for visitors, conveying an experience of cultural security through linguistic access.

Budapestinfo.hu offers seven language versions. This multilingual structure signals the openness of urban tourism: it provides visitors not only with information but also with interpretive security. On a dedicated subpage, the site explicitly emphasizes that “*Budapest is safe and welcomes visitors*”, reinforcing the core communicative value of the welcoming city.

HelloHungary.hu – although available in only two language versions – offers a multilingual audioguide system in numerous languages. This linguistic range constitutes a communicative form of empathetic and intercultural security: here, language not only informs but also builds trust through the experience of understanding.

The visuality of security in Hungarian tourism communication

Visuality as an extension of “spoken security”

In tourism, security is not only a linguistic phenomenon but also one that is encoded visually. The visual language – colours, compositions, photographs, icons, layouts – can fulfil a securitizing function analogous to the linguistic discourse. On the basis of securitization theory, every communicative act that carries a security-related meaning can be regarded as a speech act; its multimodal extension occurs when security is constructed by visual means.

Visual securitization in tourism communication is realised in three main ways:

1. through metaphors of nature (landscape, water, green spaces, sunlight),
2. in images of community and family (human presence, group harmony, smiles),
3. in visual codes of order and predictability (ordered spaces, cleanliness, structure).

Images, typographic choices, and the visual arrangement of multilingual elements together form the verbal-visual security discourse that constitutes one of the key features of Hungarian tourism communication.

Visual metaphors of nature and calm

The analysis of illustrations and promotional photographs reveals clearly identifiable visual patterns. On *CsodasMagyarország.hu* and *HelloHungary.hu*, most images depict natural landscapes – hills, lakes, sunlit meadows, forests, waterfronts. These images do not merely serve an aesthetic function; they operate as visual counterparts of linguistic metaphors, becoming symbolic spaces of peace, harmony, and security. The dominance of green, blue, and golden tones carries

meanings of reliability and stability in terms of visual modality.

The visual world of *Balaton.hu* employs nature as a metaphor for security in an even more concentrated way: calm water surfaces, sunsets, family scenes on the shore. These images can be read, in the sense of securitization theory, as a de-securitizing discourse – they communicate the absence of danger and of tension. Here, nature is not a mere backdrop but a security actor: the landscape as a protective space embodies security both linguistically and visually.

Images of community and family as performances of security

In tourism communication, images of human presence fulfil a particular security function. The *HelloHungary.hu* and *Budapestinfo.hu* sites frequently use photographs depicting smiling people in interaction – families, friends, couples, hosts, and tourists. These images function as visual acts of trust: open body posture, eye contact, sunlit environments, and shared activities (such as shared meals, walks, coffee breaks) all convey a visual rhetoric of social cohesion.

On one of the main-page banners of *Budapestinfo.hu*, for example, a mixed-age group is shown laughing on the bank of the Danube. The visual narrative portrays security not as isolation but as a collective experience. On *Balaton.hu* and *HelloHungary.hu*, images of children and families predominate: this visual strategy renders security timeless and natural. The image of the family conveys the metaphor of a protected micro-community – the smallest unit of social stability.

From the perspective of securitization theory, these images are securitizing performances in that they delineate who is protected by security: the tourist as a communal actor becomes the central figure of the discourse.

Visual codes of order, cleanliness, and structure

The discourse of security also appears through the visibility of ordered space. Most of the relevant photographs employ structured, symmetrical compositions: cityscapes, orderly streets, clean squares, illuminated buildings.

The images on *Budapestinfo.hu* often show the city from above – in drone shots or panoramic photographs – which serves as a visual metaphor for control and transparency. On *CsodasMagyarország.hu*, typography and iconography in particular communicate the security of order: a simple, homogeneous typeface, regular pictograms, minimalist icons.

Colours and layouts function as visual counterparts of de-securitization: there are no sharp contrasts, sudden movements, or visual danger signals. The visual representation of cleanliness, structure, and transparency in tourism communication is not merely an aesthetic choice but a security code. Visually represented forms of order are foundational to perceptions of predictability and trust.

Multilingualism and typographic security

In tourism, multilingual communication is not only a linguistic but also a visual strategy. On the interfaces of *Budapestinfo.hu*, *HelloHungary.hu*, and *CsodasMagyarország.hu*, the language-selection icon is always placed in a clearly visible, unambiguous position, usually in the upper right-hand corner of the header – this visual accessibility serves as a spatial metaphor of linguistic security. The visual presence of multilingualism is itself a security signal: for foreign-language users, it signifies the possibility of navigation, control, and understanding.

Typographic consistency (the same typeface in all languages), structured use of icons, and transparent design all constitute visual languages of trust. The typography of *HelloHungary.hu* is particularly noteworthy: larger font sizes, friendly rounded letters, and a light background nonverbally convey empathy. On *Balaton.hu*, the balance between text and images creates an impression of visual stability – there are no overcrowded sections or dynamic moving elements. Multilingual and visually clear communication itself acts as a securitizing practice: understanding, navigability, and visual order are preconditions for experiencing security.

Conclusions: Constructions of security in Hungarian tourism communication

The main overall conclusion of the study is that, in Hungarian tourism communication, security does not appear as a pre-given, measurable state but as a linguistic-visual construct that is produced and stabilised within communicative practices. At the centre of this construct stands “spoken security”: the linguistic articulation and visual representation of security jointly perform the work of social world-making that organises the tourist experience within a framework of trust, predictability, and calm.

The texts analysed confirm that the articulation of security is a performative act: statements of the “safe”, “peaceful” type do not simply fulfil a descriptive function but, in the form of positive securitization, bring security into being itself. In tourism

communication, this logic turns the promise of protection into part of the destination’s attractiveness, making security an integral element of the destination’s brand promise. At the same time, this performativity always takes place within cultural and ideological frameworks: language designates to whom protection “belongs” and whose experience is being described. “Welcoming”, “open”, and “family-friendly” discourses render the norms of inclusivity and predictability hegemonic and, while promising inclusion, also convey a value system regarding what counts as a “good”, “reliable”, and “desirable” tourist experience. Ultimately, tourism as a security practice is realised in language: multilingual, empathetic, and metaphorical communication is not merely a marketing tool but also a security-political act in which language functions as a medium of security.

At the visual level, securitization continues in a multimodal form. Images of nature operate as metaphors of peace and stability; depictions of community generate a visual rhetoric of social trust; the aesthetics of order and cleanliness produce the symbolism of transparency and organisation; and multilingualism and typographic unity provide visual guarantees of understanding and access. These strategies are visual extensions of positive linguistic acts: security is not only uttered but also made visible and perceptible. Decisions about imagery (colours, viewpoint, composition) and about navigation and typography (consistent iconography, clearly visible language switcher, clean grid structure) function as subtle techniques of de-securitization: instead of crisis, risk, and threat, they render a normal, calm, caring environment experiential.

Viewed together, the linguistic and visual results reveal the structure of “spoken security”. Linguistic performativity is expressed in statements, promises, and modality (certainty, evidentiality); visual performativity occurs through the iconography of nature-family-order, through family-friendly scenes, and through the aesthetics of ordered spaces. The two dimensions reinforce one another: what the text articulates, the image embodies; what the image evokes, the text normalises. Multilingualism is a key element of this system: it functions simultaneously as linguistic access (intelligibility, choice) and as visual orientation (unambiguous language selector, coherent typography), thereby conveying intercultural security.

These conclusions have practical implications at several levels. For destination management, coherent and redundant communication of security is a precondition for an effective branding strategy: linguistic promises and visual signs must occupy a shared semantic space. Multilingualism is not an

auxiliary function but a security infrastructure: language choice, comprehensible practical information, transparent pictograms, and consistent design build up the experience of predictability. On the service-provider side, framing as “family-friendly”, “close to nature”, or “orderly” is credible only if it also covers the visitor’s journey at an operational level (from arrival, orientation, and transport through to programmes). Communication about urban spaces and natural sites is ethical and sustainable when security is generated not through logics of exclusion or invisible selection but through the language of inclusion, access, and care.

The critical limits of this approach must also be acknowledged. While positive securitization effectively strengthens feelings of trust, it may homogenise experience and render more complex social issues invisible (for instance, the needs of groups with different perceptions of security, accessibility for people with disabilities, the security of workers, or the local externalities of tourism). Future communication should therefore seek to connect transparent, data-supported information (e.g. real-time updates on opening hours, traffic, health and environmental safety) with reassuring metaphors, so that security is grounded not only in its experiential but also in its operational dimension. Multimodal analysis further suggests that, alongside the nature-family-order triptych, it would be worthwhile to develop an intercultural and inclusive visual repertoire that makes diversity visible (in terms of age, culture, mobility, life situation) without disrupting the narrative frame of trust.

From a scholarly perspective, the contribution of the study is threefold. First, it operationalises securitization theory in a positive, everyday context (tourism), showing that security can function not only as the language of crisis but also as a brand promise. Second, by integrating critical discourse analysis and multimodal analysis, it demonstrates the cooperation of linguistic and visual codes in constructing trust. Third, by emphasising the visual and functional role of multilingualism, it interprets tourism security as intercultural access, shifting the focus from protection to mutual intelligibility.

In this light, “spoken security” is not merely a rhetorical turn of phrase but a structural communication mechanism: the interplay of words, images, and layouts creates the discursive space in which experiences of trust and stability emerge. Hungarian tourism communication will be long-term credible and resilient if it supports the promise of positive securitization with an empirical, accessible, multilingual, and visually coherent information ecosystem, while simultaneously making room for plurality – that is, for the fact that security will signify

the experience of homeliness, care, and predictability in different ways for different travellers.

References

- Avraham, E.–Ketter, E. (2012) *Media Strategies for Marketing Places in Crises: Improving the Image of Cities, Countries, and Tourist Destinations*. Routledge, London. DOI: [10.4324/9780080557076](https://doi.org/10.4324/9780080557076)
- Buzan, B.–Wæver, O.–de Wilde, J. (1998) *Security. A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner Publishers, Boulder–London.
- Csapó, J.–Töröcsik, M. (2019) Turizmus és biztonság: a magyar lakosság utazási szokásaihoz köthető, biztonsággal kapcsolatos attitűdök reprezentatív vizsgálata. *Turizmus Bulletin*, Vol. 19. No. 3. pp. 13–20. DOI: [10.14267/TURBULL.2019V19N3.2](https://doi.org/10.14267/TURBULL.2019V19N3.2)
- Dann, G. (1996) *The Language of Tourism. A Sociolinguistic Perspective*. CAB International.
- Echtner, C. M.–Ritchie, J. R. B. (1993) The Measurement of Destination Image. *Journal of Travel Research*, Vol. 31. No. 4. pp. 3–13. DOI: [10.1177/004728759303100402](https://doi.org/10.1177/004728759303100402)
- Fairclough, N. (1995) *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. Longman, London–New York.
- Floyd, M. F.–Gibson, H.–Pennington-Gray, L.–Thapa, B. (2004) The Effect of Risk Perceptions on Intentions to Travel in the Aftermath of September 11, 2001. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, Vol. 15. No. 2–3. pp. 19–38. DOI: [10.1300/J073V15N02_02](https://doi.org/10.1300/J073V15N02_02)
- Gössling, S.–Scott, D.–Hall, C. M. (2021) Pandemics, tourism and global change: a rapid assessment of COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. 29. No. 1. pp. 1–20. DOI: [10.1080/09669582.2020.1758708](https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1758708)
- Karl, M.–Muskat, B.–Ritchie, B. W. (2020) Which travel risks are more salient for destination choice? An examination of the tourist's decision-making process. *Journal of Destination Marketing & Management*, Vol. 18. No. 100487. DOI: [10.1016/j.jdmm.2020.100487](https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2020.100487)
- Kress, G.–van Leeuwen, T. (2006) *Reading Images. The Grammar of Visual Design*. Routledge, London.
- Michalkó, G.–Németh, J.–Birkner, Z. (eds.) (2023) *A biztonság szerepe a turisztikai termékfejlesztésben és -menedzsmentben*. Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft., Budapest.
- Morgan, N.–Pritchard, A.–Pride, R. (2004) *Destination Branding. Creating the Unique Destination Proposition*. Routledge, London. DOI: [10.4324/9780080477206](https://doi.org/10.4324/9780080477206)
- Morgan, R. M.–Hunt, S. D. (1994) The Commitment-Trust Theory of Relationship Marketing. *Journal of Marketing*, Vol. 58. No. 3. pp. 20–38. DOI: [10.1177/002224299405800302](https://doi.org/10.1177/002224299405800302)
- Park, K.–Reisinger, Y. (2010) Differences in the Perceived Influence of Natural Disasters and Travel Risk on International Travel. *Tourism Geographies*, Vol. 12. No. 1. pp. 1–24. DOI: [10.1080/14616680903493621](https://doi.org/10.1080/14616680903493621)
- Péter, E.–Németh, K.–Lelkóné Tollár, I. (2018) Turizmusbiztonság, mint újonnan felmerülő fogyasztói igény. *Turizmus Bulletin*, Vol. 18. No. 2. pp. 30–37. DOI: [10.14267/TURBULL.2018V18N2.4](https://doi.org/10.14267/TURBULL.2018V18N2.4)
- Reisinger, Y.–Mavondo, F. (2005) Travel Anxiety and Intentions to Travel Internationally: Implications of Travel Risk Perception. *Journal of Travel Research*, Vol. 43. No. 3. pp. 212–225. DOI: [10.1177/0047287504272017](https://doi.org/10.1177/0047287504272017)
- Thurlow, C.–Jaworski, A. (2010) *Tourism Discourse. Language and Global Mobility*. Palgrave MacMillan, Basingstoke–New York.
- Tokodi, P. (2022) A Magyarországra érkező külföldiek turizmusbiztonsággal kapcsolatos percepciói. *Turizmus Bulletin*, Vol. 22. No. 2. pp. 14–26. DOI: [10.14267/TURBULL.2022V22N2.2](https://doi.org/10.14267/TURBULL.2022V22N2.2)
- Wang, H.–Yan, J. (2022) Effects of social media tourism information quality on destination travel intention: Mediation effect of self-congruity and trust. *Frontiers in Psychology*, Vol. 13. No. 1049149. DOI: [10.3389/fpsyg.2022.1049149](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1049149)

Internet links

- Balaton.hu.
<https://balaton.hu/> [Accessed: 2025.11.05.]
- Budapestinfo.hu.
<https://www.budapestinfo.hu/> [Accessed: 2025.11.05.]
- CsodasMagyarország.hu.
<https://csodasmagyarorszag.hu/> [Accessed: 2025.11.05.]
- HelloHungary.hu.
<https://hellohungary.hu/> [Accessed: 2025.11.05.]

Szerzők

Bojtos Zoltán

B-COMMTECH Mérnökiroda Kft.
biztonságtechnikai- és tűzvédelmi tervező mérnök
ügyvezető
Óbudai Egyetem
Biztonságtudományi Doktori Iskola
PhD hallgató

Csikai Adél

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Demográfia és Szociológia Doktori Iskola
PhD hallgató

Dr. Ferenczi Gábor PhD

Belügyminisztérium
Tudománystratégiai- és koordinációs Főosztály
vezető-kormánytanácsos

Dr. habil. Nagy Rudolf PhD

Óbudai Egyetem
Bánki Donát Gépész és Biztonságtechnikai Mérnöki Kar
Biztonságtudományi és Kibervédelmi Intézet
egyetemi adjunktus

Sütő Éva

Belügyminisztérium
Tudománystratégiai- és koordinációs Főosztály
kormányfőtanácsos
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Interdiszciplináris Doktori Iskola
PhD hallgató